Kirke og Kultur

Indhold:

KARL FRIES: Kristliga studentvärldsförbundet just nu 385

LYDER BRUN: Veien til Kristus 389

EDUARD GEISMAR: Jesu stilling til verden, og vor 405

MANFRED BJÖRKQUIST: Gripen av Kristus 415

ERLING GRØNLAND: Fra Nasaret til Kapernaum 422

ELIS MALMESTRÖM: Studentrörelsen och kyrkan 426

EIVIND BERGGRAV: En umoderne svensk bok 432

Aaret som gik: Den kristelige studenterbevægelse i Norge, Danmark, Sverige, Finland 438

Redaktør: EIVIND BERGGRAV

Kirke og Kultur utkommer med 1 hefte hver maaned undtagen i juni og august. Abonnement kr. 7,50 pr. aar. Kan bestilles paa postanstalter, hos bokhandlerne og i ekspeditionen, Raadhusgaten 30 B.

HEFTE 8 OKTBR. 1919 26. AARG.

STEENSKE FORLAG KRISTIANIA

KRISTLIGA STUDENTVÄRLDSFÖRBUNDET JUST NU

(Av Karl Fries.)

Situationen inom Kristliga Studentvärldsförbundet är för närvarande full av spänning.

Kort efter det att undertecknandet av freden i Versailles ägt rum, utsände jag i egenskap av ordförande inom Studentvärldsförbundet en förfrågen till samtliga nationalförbund, om de vore villiga att låta sig representeras vid det utvidgade styrelsesammanträde för Världsförbundet, som planlägges att äga rum i Vadstena d. 30 juli—7 aug. 1920. Från några studentrörelser ha oförbehållsamt jakande svar ingått. Bland dessa märkes främst den engelska. Inom andra står man tvekande, men icke bestämt avvisande. De närmaste månaderna måste komma att medföra ett avgörande, som kan få mycket vittgående följder. Härav spänningen, härav även ansvaret och en kraftig maning till bön.

Varför har man valt just den tidpunkt och den plats, som nyss angavs, för det tilltänkta sammanträdet? Jo, därför att just då 25 år komma att ha förflutit sedan Kristliga Studentvärldsförbundet bildades i Vadstena. I denna på medeltidsminnen så rika stad, som ju under sin blomstringstid var en medelpunkt för religiösa och kulturella strömningar, som utgingo till alla nordens länder och till flere av kontinentens, hölls kort före världskrigets utbrott, medan ännu ingen anade den öfverhängande olyckan, ett delegerademöte för nordens kristliga studentrörelser. Den svenska studentrörelsens representanter beslöto därvid att till Världsförbundet rikta en hjärtlig inbjudan att 1920 hålla en konferens just på denna plats. Det måste ha varit en särskild Guds ledning, som kom oss att fatta detta beslut, ty under de förhandlingar, som förts i syfte att återknyta förbindelserna mellan alla de nationalförbund, som ingå i Världsförbundet, har det visat sig vara av utomordentligt värde att kunna hänvisa till det faktum, att en inbjudan redan före kriget utfärdats till möte i ett land, som hela tiden

fått förbli neutralt, och på en tidpunkt, som är vald efter rent objektiva grunder. Skulle vi försökt att resonera oss till en tidpunkt, som kunde anses av förhållandena anvisad, då situationen skulle vara mogen för ett återknytande av förbindelserna i denna form, skulle vi med säkerhet stött på oöverstigliga svårigheter. Svårigheterna äro stora nog som det är. Men vi hoppas och tro, att de icke skola visa sig oövervinneliga.

Med glädje och tacksamhet kunna vi konstatera, att intet av nationalförbunden, trots den oerhörda påfrestningen under trycket av de nationalistiska känslornas vågsvall, formligen anmält sitt utträde. Väl är det sant, att förbindelsen mellan vissa av nationalförbunden varit avbruten, dock icke annat än genom ömsesidig överenskommelse, sedan man funnit, att censurhinder och andra svårigheter, som voro förknippade med skriftväxling, lade hinder i vägen för vidmakthållande av ett samförstånd, som man å ömse sidor eftersträvade. Väl är det sant, att särskilt vid en viss tidpunkt en brytning var fruktansvärt överhängande, men den inträffade icke, och nu sträcka sig händer från skilda håll i strävan att finna varandra. Många äro missförstånden, starka äro kanske även känsloströmningarna. Det är icke så lätt att frigöra sig från chauvinistiska uppfattningar, ofta bibragta genom en systematisk suggestion från regeringarnas sida. Det är icke så lätt att förlåta och glömma vad man förnummit såsom oförrätter, tillfogade ens eget folk. Dock är jag viss att sanningen är på marsch och att kärleken skall segra till sist.

Från de ledandes sida har gjorts vad man kunnat för att avlägsna hindren för samförstånd och för att återknyta förbindelserna, så snart vägar öppna sig. Den 4 april hölls i Paris ett sammanträde med «the officers of the Federation». Det var, egendomligt nog, första gången under Världsförbundets 24-åriga tillvaro, som ett fulltaligt samanträde av dessa dess ämbetsinnehavare ägt rum, utom vid konferenserna. Vice ordföranden har alltid varit antingen en japan eller en kines, och en färd från hans avlägsna hem till någon plats, där de andra skulle kunna bekvämligen möta honom, har uppenbarligen varit en alltför dyrbar historia. Nu inträffade det märkliga, att vice ordf., C. T. Wang, var den ene av Kinas två underhandlare vid fredskongressen i Paris. Dr. Mott föranleddes av en mängd olika uppgifter att resa över från Amerika, Miss Rouse och kassaförvaltaren, Dr. Seton,

kommo utan svårighet från London, och jag hade icke utan svårighet lyckats få pass för att resa från mitt nordliga hemland. Så hade vi då en hel dags överläggningar, präglade av den största enighet och överensstämmelse i alla väsentliga punkter av de många olika ärenden, som förelogo till behandling.

Viktigast av dessa var den ovan omtalade indbjudningen till en konferens. Enhälligt beslöto vi att, så snart freden undertecknats, en sådan förfrågan som jag i början omtalade, skulle utsändas, och vi överenskommo att var för sig göra vad vi kunde för att bana väg till ett lyckligt resultat. En sådan åtgärd vidtogs mycket snart av Dr. Mott, då han, efter att ha erhållit tillstyrkande av ledande politiska personer inom ententemakterna, i Schweiz hade ett längre samtal med en för ändamålet ditsänd representant för Tysklands kristliga studentrörelse. Samfält verkade Dr. Mott, Miss Rouse och jag på att hos ledande personer inom Frankrikes kristliga studentrörelse avlägsna de missförstånd och fördomar, som från detta håll kunde stå hindrande i vägen. Vi funno somliga utan tvekan och förbehåll villiga till försoning. Andra läto sina betänkligheter fara, sedan de lyssnat till vad vi haft att säga dem. En och annan ansåg sig icke kunna med full ärlighet lämna sitt bifall. Ett officiellt svar kunde i alla händelser icke givas förrän frampå hösten en konferens ägt rum, vid vilken jämväl de medlemmar haft tillfälle att närvara, vilka då ännu stodo i militärtjänst vid fronterna.

Om före fredsslutet motståndet kunde befaras vara störst från fransk sida, torde numera betänkligheterna vara störst från tyskt håll. Med tacksamhet gjorde jag därför bruk av den möjlighet, som erbjöd sig för mig att deltaga i ett av den tyska studentrörelsens 4 sommarmöten, det som hölls i Saarow d. 12—14 aug. Därvid bereddes mig tillfälle till en enskild överläggning med ordföranden och flera styrelsemedlemmar inom nämda rörelse. Även fick jag inför hela mötet framlägga den angelägenhet,som jag bar på mitt hjärta. Det muntliga svar, som då gavs och nu för kort tid sedan skriftligen bekräftats, gick ut på att man icke för tillfället kände sig kunna lämna något avgörande svar, men man hoppas att efter vunnen klarhet på skilda punkter kunna svara ja. Till vinnande av sådan klarhet anser man att mer enskilda överläggningar på neutrala områden mellan representanter för Tysklands och de olika ententeländernas kristliga studentrörelser skulle i hög grad

bidraga. En sådan överläggning har redan ägt rum, nämligen vid den holländska studentrörelsens sommarmöte, då 3 eller 4 deltagare från Tyskland sammanträffade med 4 eller 5 från England. En av de tyska angav för mig resultatet av de ingående diskussionerna så: «Vi kunde icke enas på en enda punkt mer än den, att vi höllo innerligt av varandra». Utan tvivel kommer det att gå ungefär på samma sätt i fortsättningen, men redan härmed är icke så litet vunnet.

Av de 5 olika internationella organisationer på kristlig grund, med vilka jag står i närmare förbindelse och där jag haft tillfälle att göra iakttagelser ifråga om möjligheterna till återknytande av förbindelser och samförstånd, har jag det bestämda intrycket, att det Kristliga Studentvärldsförbundet står som det främsta i detta avseende. Det är icke belamrat med de många politiska förbindelser, som tynga vissa organisationer. Det kan se tillbaka på en rad av konferenser, där band av ömsesidigt förtroende och ingående personlig kännedom knutits fastare än på många andra håll. Det är sammansatt av en skara unga, intelligenta, vidsynta och varmhjärtade människor, som icke äro rädda för höga ideal och djärva strävanden. Främst av allt: vi bekänna oss till Jesus Kristus såsom vår Herre och Frälsare, vår förebild och vår föregångsman. Och vi vilja i hans kraft söka förverkliga det mål, som mer än en gång vid våra konferenser stått i stora bokstäver skrivet framför våra blickar: *ut unum omnes sint.*

VEIEN TIL KRISTUS

Foredrag ved studentermøtet paa Nyborg Strand.

Av professor dr. Lyder Brun.

I.

Edvard Lehmann har i sin bok om «Stedet og veien» git et aandfuldt utsyn over den rolle som *det hellige sted* og *den hellige vei* har spillet i religionens historie. Dels rent utvortes set, i bokstavelig mening: vi kan tænke paa templer og altere, paa kirker og bedehus, paa pilgrimsfærder og prækenvandringer. Dels og fornemmelig i aandelig forstand, som billedlige uttryk for dype sjælelige virkeligheter: vi tænker paa den ene side paa menneskets trang til at eie et fast punkt hvor det kan finde hvile, kraft, frelse, en sandhet som det kan «staa i» og leve i; og paa den anden side paa dets stadig fornyede higen og fremadstræben, dets trang til bevægelse, vekst og arbeide, til en sandhet som er saa høi og rik, saa uendelig, at ogsaa de som staar i den og lever i den, altid maa vedbli at søke den.

Ser vi under dette synspunkt paa den *lutherske* kristendom som vi tilhører, kan vi ikke si at den — historisk set — i særlig grad repræsenterer veiens type. Dertil har den fra gammelt hat altfor meget av stedets art. Dens fromhet fik tidlig et drag av kvietisme, av ensidig fremhævelse av troens hvile. Dens teologi var fra første stund av tilbøielig til at sætte sig fast i bibelstedet, til at trodse paa den hellige bok, og til at slaa sig til ro med en kirkelig overlevering som umulig kan være det blivende sted for en strengt sandhetskjærlig kristelig tænkning. Og dens samfundsmoral laa under for fristelsen til at indkapsle menneskelivet i familien, istedenfor at ta arbeidet op med de opgaver som samfundslivet i hele dets bredde stiller kristendommen og som netop i vor tid melder sig med saa stor en styrke.

Men hos Luther selv, og især hos den unge Luther, var der en lykkelig forening av hvile og virksomhet, av ro og iver. Og ikke uten grund har Lehmann netop hos Luther fundet det klassiske

uttryk for «veiens» kristendom: «Dette liv (siger Luther engang) er ikke sundhet, men helbredelse (nicht eine Gesundheit, sondern ein Gesundwerden); det er ikke en væren, men en vorden, ikke en hvile men en øvelse; vi er det endnu ikke, men vi blir det; det er endnu ikke altsammen gjort eller skedd, men det er igang og svang; det er endnu ikke enden, men det er veien».

Naar vi nu skal tale med hinanden om veien til Kristus, vil jeg gjerne begynde med at minde om dette dype syn paa kristenlivet selv som en vei. For netop det er skikket til inderlig at forene os alle, — forene os som en flok av veifarende som har sit maal foran sig, et fælles maal som ikke er noget ringere end Kristus selv.

Nogen av os er det vel som overhodet endnu ikke har fundet veien. De er kanske kommet til vort møte med det tause haab eller med den stille bøn at veien til Nyborg strand for dem maatte bli veien til Kristus. Eller de er simpelthen kommet som man kommer til et ungdomsstevne av ideal karakter, med en halvt bevisst, halvt ubevisst stræben efter et høiere livsindhold.

Nuvel, I skal være velkommen! Og I skal vite at I ikke er kommet til en kreds av færdige, men til et følge av veifarende, av søkende og stræbende. I skal vite at ogsaa de av os som gjerne vilde vise eder veien og hjælpe eder frem, har Kristus foran sig, og er kommet hit med den samme bøn som vi gjerne vilde gjøre levende hos eder: «Herre, vi ønsker at se Jesus». Ti kristenlivet er et uavladelig excelsior. Den som i kristelig forstand finder, vedblir dog samtidig at være en søkende og fremadstræbende.

II.

Men naar vi saa vender os til vort emne, melder der sig straks en indvending som jeg med dobbelt ret kan gi uttryk for, fordi jeg ikke selv har formulert emnet, men er anmodet om at indlede en forhandling om det. Der tales om *veien* til Kristus; men burde det ikke heller hete «*veiene*» — «*vore veie til Kristus?*» Ti likesom Kristi veie til den enkelte er mangfoldige som livet selv, saa er ogsaa de enkeltes veie til Kristus mange og forskjellige, — man kunde vove den paastand at likesom ikke to mennesker er helt ens, og likesom ikke to menneskeliv helt dækker hinanden, saaledes er heller ikke to menneskers veie til Kristus helt den samme.

Teologien, særlig den dogmatiske, har jo fra gammelt været tilbøielig til at tegne frelsens vei som ens for alle. Det hænger dels sammen med dens teoretiske karakter, som ofte har fjernet den fra livet; dels ogsaa dermed at den har set det som sin opgave at utforme et ideal, en normalform, om man vil, for den kristelige utvikling.

Forkyndelsen har, takket være forkyndernes forbindelse med sjælesorgen, staat livet nærmere og derfor mere regnet med dets mangfoldighet. Men ogsaa den har dog været sterkt præget av det læremæssige, det doktrinære. Først av den ortodokse doktrin, som opstillet en indviklet «saliggjørelsens orden» paa grundlag av de forskjellige uttryk som Den hellige skrift bruker om den kristelige oplevelse. Siden mere av et pietistisk eller metodistisk syn paa omvendelsen som en for alle gyldig form for det kristelige gjennembrudd, — saaledes ialfald inden enkelte, ofte meget indflydelsesrike kirkelige retninger.

Og nu er det ganske visst saa, at der i senere tid er skedd et vældig fremskridt, baade i teori og praksis, i retning av en større hensyntagen til det virkelige liv, fortidens og nutidens. I teologien, baade den historiske og den dogmatiske, er den religionspsykologiske iagttagelse og metode begyndt at vinde frem. Og i forkyndelsen, særlig den geistlige, mindre vel i lægmandsforkyndelsen, merkes i stigende mon et klarere blik for religionens virkelighetsskikkelse, en overvindelse av det skematiske til fordel for livets virkelige fylde. Her har ogsaa den kristelige studenterbevægelse git et godt bidrag, som vi har al grund til at mindes. Dels derved at den har bragt kristne fra forskjellige land og konfessionskirker i forbindelse med hinanden. Dels derved at den særlig har vendt sig til unge akademikere, med ungdommens friske evne til at opfatte virkeligheten, uavhængig av gjældende skemaer og teorier, og med den akademiske ungdoms trang til personlig, fremadrettet tænkning.

Men likefuldt, det er dog endnu idag ikke overflødig — heller ikke i vor kreds — eftertrykkelig at minde om den livets mangfoldighet som frembyr sig, naar talen er om veiene til Kristus. Det er ikke overflødig at peke paa hvorledes baade Det nye testamente og den senere kristendomshistorie og det liv som leves i nutiden forener sig om at advare mot al virkelighetsfjern skema-

tisering av den kristelige livsutvikling, mot al kunstig normalisering av en enkelt utviklingsvei som den rette og egentlige vei til Kristus.

III.

Det ligger i den *nytestamentlige litteraturs* art, at den ikke tegner mange enkeltbilleder av hvorledes Jesu første discipler og siden medlemmerne av de urkristelige menigheter fandt veien til ham og kom i troens og lydighetens forhold til ham. Og det følger av den urkristelige tids karakter av en gjennembrudds- og missionstid, at det som vi skimter av personlig livsutvikling og det som siges om den religiøse oplevelse, mere er præget av omvendelsens og valgets distinkte avgjørelser end det viser hen til en sukcessiv modning under indflydelse av en længere paavirkning eller et fæstnet kristelig samfundsliv.

Men allerede i den kristelige urlitteratur, i Det nye testamente, blir det dog klart at baade de ydre og indre veie til Kristus har været forskjellige for de forskjellige, og at livet har skapt en flerhet av typer som fra først av har været særmerket overfor hinanden.

Vi ser hvorledes Jesu myndige: «Følg mig» hos den ene efter den anden avslutter en forutgaaende indre historie og begynder en ny. Og vi forstaar at andre er blit draget av hans venlige indbydelse: «Kom til mig, alle I som stræver og bærer byrder, jeg vil gi eder hvile!»

Vi ser at toldere og syndere holder sig nær til ham og hører ham, fordi han har en kjærlighetens forstaaelse og medfølelse som de ellers ikke møtte, fordi han tar imot syndere og holder maaltid med dem! Og vi møter stadig nye eksempler paa at andre former av livets nød driver mennesker til ham, — mennesker hvem lidelsen har lært at længes og at bede.

Vi ser at han hos de smaa barn finder en rent umiddelbar mottagelighet og tar dem i favn og velsigner dem. Og vi blir vidne til at han siger til en skriftlærd som har aapnet sig for hans ord om kjærligheten som lovens sum: du er ikke langt fra Guds rike.

Vi ser hvordan Paulus i en pludselig omvendelse blir omskapt fra fiende og kristenforfølger til kristen og apostel. Men skal vi danne os et billede av hvorledes den discipel som Jesus elsket er kommet i det inderlige forhold til ham, saa maa vi snarest gjøre

det ut fra det dype ord i det fjerde evangelium: «Hver den som gjør sandheten kommer til lyset forat hans gjerninger skal bli aabenbaret; ti de er gjort i Gud».

Og hvis vi fra urkristendommen vender os til *kristendommens senere historie*, viser den os en stadig voksende mangfoldighet av ydre skjæbner og indre livslinjer.

Justin, filosofen og martyren, hadde mottat dype indtryk av kraften i de kristnes liv og særlig av deres frygtløshet overfor døden. Men hvad der førte til hans overgang til kristendommen var — efter hans egen fremstilling — den erkjendelse som han vandt gjennem tænkning og skriftstudium: at kristendommen var den sande filosofi og indeholdt den livssandhet og fornuftige verdensanskuelse som han tidligere hadde søkt hos de græske tænkere.

Augustin derimot oplevet det kristelige gjennembrudd som en moralsk befrielse. Alt længe hadde han visst at baade det at begi sig paa veien og det at komme til maalet berodde paa om han *vilde* begi sig paa vei. Men dertil krævedes en vilje som var kraftig og frisk, det var ikke nok med en saaret og splidagtig vilje som snart blev vendt famlende i den ene retning, snart i den anden. Og netop denne vilje var det han savnet: han nølet med at avdø fra døden og leve for livet, og det onde som han var vant til hadde større magt over ham end det gode som var ham uvant; ja, selv det øieblik da han skulde bli en anden indgød ham saa meget desto større rædsel jo nærmere det kom; men dog drev det ham ikke tilbake og fik ham ikke til at vende om, men bare til at utsætte avgjørelsen. Da kom endelig utløsningen gjennem et ord av Paulus som reiste den saarede vilje og læget det delte selv: «Ikke i svir og drik, ikke i utugt og umaadelighet, ikke i kiv og avind, men ifør eder Herren Jesus Kristus, og drag ikke saaledes omsorg for kjødet, at der vækkes begjærligheter!»

For *Frans av Assisi* — vi vil ta et eksempel ogsaa fra den middelalderlige kristendom — synes medfølelsen med de fattige og lidende at ha været veien til den fulde overgivelse. Engang han red ut av byen møtte han en spedalsk som rakte haanden ut efter en gave; i uvilkaarlig skræk for den syke trak han i tøilen og vendte om, men straks slog samvittigheten ham: han vendte igjen hesten, sprang av sadlen for at gi sin gave og grep den spedalskes haand og kysset den; opsøkte snart ogsaa en del andre spedalske i nærheten av Assisi. Og i sit testamente skriver han: «Herren gav mig, broder Frans, at begynde at gjøre bod saaledes. Da jeg

var i mine synder, syntes det mig altfor strengt at se til de spedalske; men Herren selv førte mig iblandt dem, og jeg øvet barmhjertighet mot dem. Og da jeg gik bort fra dem, var det som før hadde syntes mig bittert, forvandlet til sødme for min sjæl og mine sanser; og det varet kun litt, saa forlot jeg det verdslige liv».

Luthers vei er os alle kjendt: gjennem den dype skyldfølelse, gjennem samvittighetens rædsler under kampen for at finde en naadig Gud, frem til den lykkelige tro paa syndernes forlatelse, frem til den pludselige, hele livet oplysende erkjendelse at den gudsretfærdighet som Paulus taler om, ikke er en straffende retfærdighet, men en retfærdighet som gjælder for Gud, hvori Gud av idel naade og barmhjertighet retfærdiggjør os ved troen. «Her følte jeg straks», siger Luther mange aar efter, «at jeg var ganske født paany og gjennem aapne døre var traadt ind i paradiset».

Helt anderledes synes derimot *Calvins* gjennembrudd at ha foregaat sig. «Da jeg var pavedømmets overtroiske væsen altfor haardnakket hengit til at det skulde være let for mig at drage mig op av saa dypt et smuds» — saa siger han selv — «har Gud gjennem en pludselig omvendelse tvunget min sjæl, som var altfor haard for sin alder, til lærvillighet». Forstands- og viljemenneske som han var, er han blit omskapt derigjennem at han er blit tvunget i knæ av en stor guddommelig sandhet som han ikke kunde motstaa, av en almægtig guddommelig vilje som han ikke kunde andet end i ubetinget lydighet bøie sig for.

Mere i Luthers linjer ligger igjen *John Wesleys* omvendelse, av ham selv datert med enestaaende nøiagtighet til den 24de mai 1738 kl. 8¾ om aftenen, men i virkeligheten kronen paa en længere utvikling. Han fortæller selv, at han den aften temmelig uvillig var gaat hen i et kristelig selskap hvor en forelæste Luthers fortale til romerbrevet: «Da, omtrent et kvarter for ni, ved skildringen av den forandring som Gud virker i hjertet ved troen paa Kristus, følte jeg mit hjerte forunderlig opvarmet; jeg følte at jeg bygget mit haab om frelse paa Kristus, paa Kristus alene; og jeg fik forvisning om at han hadde borttat *mine* synder, netop mine, og frelst *mig* fra syndens og dødens lov. Jeg begyndte av al min magt at bede for dem som ganske særlig hadde behandlet mig paa en slet maate og forfulgt mig; derefter avla jeg et aapent vidnesbyrd for alle tilstedeværende om det som jeg nu for første gang følte i mit hjerte».

Mens Wesley oplevet gjennembruddet *i* samvær med andre, oplevet *Claus Harms* det i ensomheten. Han studerte i Kiel, da Schleiermachers «Taler om religionen til de dannede blandt dens foragtere» utkom i 1799, og fortæller selv hvorledes han begyndte at læse i boken en lørdag eftermiddag og straks gav besked at det skulde siges til alle som maaatte komme at han ikke vilde forstyrres, læste langt utover natten og læste ut, sov kanske ogsaa et par timer, men begyndte søndag morgen at læse forfra igjen, indtil det blev ham som to skruer var sat ham i tindingene. «Da la jeg boken fra mig, gik rundt det lille Kiel, den ensomme gang som de stille i staden vandret, og paa denne tur var det at jeg med en gang erkjendte al rationalisme og al æstetik og al egenviden og egenhandlen i frelsens sak som faafængt og forkjært, og at den nødvendighet som et lyn stod for mig at vor frelse maatte være av en anden oprindelse. Synes nogen det er mysteriøst, mystisk, og fortællingen om det en myte, et fantasiprodukt, faar han ta det slik, jeg kan ikke gjøre det tydeligere. Men deri har jeg hvad jeg kalder mit høiere livs fødselsstund eller rettere sagt mit gamle menneskes dødsstund, hvad dets erkjendelse i guddommelige ting angaar, — anderledes uttrykt: jeg mottok av denne bok (som Stilling har sagt om det indtryk Herder gjorde paa ham) støtet til en evig bevægelse».

Eller la os ta et par eksempler fra vore egne nordiske kirker:

I Tune i Smaalenene gaar en aprildag i 1796 bondegutten *Hans Nielsen Hauge* ute og arbeider under aapen himmel. Han synger utenad salmen: Jesu din søde forening at smage, og da han har sunget det andet vers: «Styrk mig ret kraftig i sjælen derinde at jeg kan finde hvad aanden formaar, tag dig til fange min tale og sinde, led mig og lok mig saa svak som jeg gaar», — ja da blir hans sind saa opløftet til Gud at han ikke sanser sig selv eller kan utsi hvad der foregaar i hans sjæl; han føler det som han er utenfor sig selv, og det første hans forstand samler sig, fortryder han at han ikke har tjent den kjære og over al ting gode Gud og synes at intet i verden er at agte . .

Eller la os tænke paa unge prest *Jacob Peter Münster* som en sommeraften i 1803 sitter i Spjellerup prestegaard og læser i Jacobis skrift om Spinoza. Det han læser staar ikke i nogen umiddelbar forbindelse med hvad som foregaar: men med ett farer der gjennem hans sjæl som et lys fra det høie, og han siger til sig selv med al klarhet: «Dersom samvittigheten ikke er en betyd-

ningsløs indbildning, dersom du skal lyde den i noget, skal du lyde den i alt, uten undvikelse . .; og dersom der er en Gud, og du jo ikke vægrer dig for i noget at bøie dig for ham og at hengi dig i hans vilje, saa skal du gjøre det i alt, uten forbeholdenhet, og ganske, ganske overlate dig og alt dit i hans faderlige haand». Han har ofte før anstillet lignende betragtninger, men nu falder vegten med sin fulde styrke paa ordene «ganske, uten forbeholdenhet»; og idet nu hele hans væsen samler sig i denne erkjendelse, oprinder — eller snarere nedstiger — i hans sjæl en fred som han aldrig saaledes har kjendt, en Guds fred som overgaar al forstand, og han fornemmer i umiddelbar, utvilsom erfaring at der er et usigelig gode hvis oprindelse ikke er av denne verden. Eller som han siger: «Indgangen i Kristi rike hadde jeg fundet derved at hans ord: Ingen kan tjene to herrer, var gaat op for mig i dets fulde betydning» . .

Eller la os nævne en mand hvis navn endnu altid har en egen klang blandt nordiske studenter: *Carl Pontus Wikner.* Allerede i sin tidligste ungdom hadde han grepet renhetens ideal og kjæmpet en overbarnlig kamp for at virkeliggjøre det; men han hadde gjort det under loven, ti at renheten i virkeligheten er en side av kjærligheten, forstod han ikke. Sit religiøse gjennembrudd sætter han til 18-aarsalderen, da han blev ført sammen med en ung mand som elsket Herren og tilhørte den saakaldte nyevangeliske retning. Wikner hadde faat sin konfirmationsundervisning i schartauansk form; men nu slog den nye retnings glødende kjærlighetsliv dypt an hos ham. Han blev vundet, ikke for retningen, men for Herren Kristus, saa grundig at hele hans liv gik op i kjærlighet til ham. «Nu var seiren over synden en let sak», siger han, «ti jeg elsket» . .

Og saaledes kunde vi fortsætte. Og jo flere eksempler vi tok, des flere forskjelligheter vilde vi møte, baade i de ydre og i de indre veie til Kristus. Og aller størst vilde mangfoldigheten bli om vi foruten de store, fremskutte personligheter i tidligere tider eller i vor egen tid ogsaa kjendte *de tusener og atter tusener av navnløse kristne* som har fundet sin personlige vei til Kristus, — ja om bare de ældre og yngre kristne fra de aandsbeslegtede nordiske kirker som er samlet ved dette møte, kunde og vilde lægge frem hvordan de er blit ført til personlig kristendom, hvad vilde det ikke fortælle om Guds mangehaande naade!

IV.

Der er først den store forskjellighet *i de ydre forelser:*

For nogen gaar veien til Kristus gjennem en varig kristelig indflydelse i hjem og skole som litt efter litt præger indrelivet og karakteren; — eller gjennem den stille magt som ligger i gudstjenesten, eller som utgaar fra et sterkt kristelig samfunds- og arbeidsliv som de kommer i berøring med; — eller gjennem enkelte kristelige personligheter som har fulgt en gjennem længere livsavsnit og kanske gjennem mindet taler endnu mere indtrængende til en end da de levet; mange vil her tænke paa en mor eller far — eller kanske en ven — som ved selve sin personlighet, ved helheten av sit liv, simpelthen ved det at de «stod i sandheten» blev deres førere til Kristus. Eller den gaar gjennem et nyt ansvar som lægges paa svake skuldre, gjennem en ny opgave som lar en føle sin egen magtesløshet: naar ungdomskjærligheten tas alvorlig, kan den bli en vei til Kristus og Gud; end mere kanske grundlæggelsen av eget hjem og hele det nye alvor som dermed følger; og for mangen en ung teolog er først prestegjerningen blit veien til den personlige kristendom, fordi den med magt har stillet det spørsmaal som engang faldt som stene og klipper paa *Grundtvigs* hjerte: Er du selv en kristen? Har du dine synders forlatelse?

Men for andre gaar veien snarere gjennem *et enkelt sterkt indtryk.* F. eks. av et bibelord som under læsning eller i en kristen forkynders mund pludselig blir levende og virksomt: maatte det ved dette møte, i bibeltimerne og ellers, stadfæste sig at bibelordet eier denne levende og levendegjørende magt! Eller av en salme som med ett slag blir ny for en, fuld av aaand og personlig mening, som for *Hans Nielsen Hauge:* maatte Gud ved dette møte ogsaa velsigne sangen og den bøn som sangen bærer frem! Eller av et leilighetsord som i et frugtbart øieblik pludselig oplyser ens indre verden eller den nye troens og kjærlighetens verden som en inderst drages imot: maatte der ved dette møte — i tale og samtale — bli sagt mange saadanne ord, som uten at den talende selv vèt det falder i frugtbar jord og paa hemmelighetsfuld maate forplanter liv! Eller av den samfundsaand som præger en bestemt kreds, f. eks. et kristelig møte: maatte indtrykket av den aand som bærer dette møte, for mange iblandt os bli en oplevelse av Kristi magt og herlighet og dermed en ny livsbegyndelse! Eller det kan være indtrykket av en stor sorg som slaar ned i ens liv, gjør en liten

og ensom og lærer en at bede; — eller av en stor glæde som ikke gjør en glemsom, men driver en til at takke og derigjennem vækker tanken paa ham hvem al takk tilkommer; — eller av et ydmygende fald (ogsaa det kan i Guds haand bli en vei til Kristus!), et ydmygende fald som pludselig lar en se ind i et mørke en før ikke kjendte hos sig selv, i en avgrund som en før ikke visste om, og derved driver en til at søke hjælp og kraft.

Ja, saa forskjellige er Guds førelser, saa mangfoldige er hans midler, at der neppe nok er den ting som ikke i hans time kan bli en dør og en vei til Kristus!

Og side om side med alle disse forskjelle i de ydre veie og formidlinger gaar saa de mange forskjelle i *de indre veie og utviklingslinjer.*

Der har vi først forskjellen mellem de to kristendomstyper som vi hos os — med et uttryk av *Thv. Klaveness* — gjerne kalder *vækkelseskristendom* og *opdragelseskristendom*, man kunde ogsaa si: det pludselige brudds og den langsomme modnings kristendom.

Det er kistendomstyper som tydelig uthæver sig fra hinanden, ja som stundom føler sin indbyrdes forskjel saa sterkt at de har vanskelig for at anerkjende hinanden. Særlig har vækkelseskristendommen en indgrodd tilbøielighet til at betragte sig selv som den eneste rette og sande kristendom og til at kræve en bestemt markert omvendelse, et bevisst gjennembrudd som nøie skal kunne dateres, som uomgjængelig vilkaar for sandt kristenliv, som eneste vei til Kristus; den mistænker derfor opdragelseskristendommen for mangel paa kristelig alvor, fortoning av motsætningerne, forkludring av den personlige avgjørelse. Opdragelseskristendommen paa sin side vil i regelen lettere anerkjende vækkelseskristendommens ret og eiendommelige værd. Men ogsaa den kan dog ha vanskelig for at se med tillid paa den anden kristendomsform, fordi den har indtryk av at vækkelseskristendommen altfor ofte savner den fulde moralske vederheftighet og let gaar over til en usund stolen paa en engang oplevet omvendelse eller en ensformig, i længden ufrugtbar gjenoplevelse av de sterke følelser som ledsaget det oprindelige gjennembrudd.

I virkeligheten er dog de to typer uttryk for to berettigede hovedveie til Kristus. De har begge baade livets og skriftens vidnesbyrd for sig, og den nyere religionspsykologi har væsentlig forringet den tilsynelatende saa store avstand mellem dem.

Den religionspsykologiske undersøkelse har nemlig vist at selv de pludseligste, tilsynelatende mest uformidlede omvendelser i vir-

keligheten er vel forberedt i underbevissthetens dunkle dyp; hvad der gir sig uttryk i det pludselige gjennembrudd og av den omvendte selv kanske opleves som noget aldeles nyt og overraskende, som en rent overnaturlig, guddommelig indgripen, det er i virkeligheten sjælelig underbygget gjennem en tidligere utvikling, gjennem opsamling av indtryk og aandelig gjæringstof som i længere tid har lagret sig under skjelnetærskelen; ogsaa det er altsaa frugten av en sukcessiv modning og omdannelse, man kan gjerne si: av en ubevisst indre opdragelse. Forskjellen mellem vækkelses- og opdragelseskristendommen beror derfor overveiende paa de enkeltes livsgang og personlige anlæg; ogsaa temperamentet spiller her en betydelig rolle. Og de to kristendomsformer skulde formaa gjensidig at anerkjende hinanden og vurdere hinandens fortrin.

Et vakkert uttryk for en slik gjensidig anerkjendelse er et møte mellem biskop *I. C. Heuch* og sogneprest *J. J. Jansen*, som Jansen beretter om i sine livserindringer. Heuch hadde fortalt Jansen sin egen omvendelseshistorie. Det var pludselig kommet over ham en dag, som et knusende, tilintetgjørende slag: om du døde nu, hvorledes vilde det gaa dig? Men saa begyndte han at høre professor *Johnsons* bibellæsninger og dermed var han berget, gjennem dem fandt han freden. Jansen fortalte saa paa sin side hvorledes han fra barn av aldrig ganske hadde kunnet slippe Kristus, og hvorledes han var draget nærmere og nærmere, indtil han gav sig helt over. Da han var færdig, sa biskopen: «Ja, Deres vei er den rette». Men Jansen svarte: «Nei, den vei biskopen har gaat er den bedste; kirkens historie viser at der er blit de dygtigste og mest avgjorte kristne efter en braa, dyp vækkelse».

Der er noget rørende ved dette at enhver av de to mænd anerkjender den andens førelse som den bedste, — som i følelsen av det som kan mangle dem selv, netop ut fra deres eiendommelige utviklingsvei. Men det rigtige er vel at den vei som Gud fører den enkelte er den bedste for ham, og at enhver av de to hovedformer for kristelig oplevelse rummer sine særegne værdier for det hele samfund.

Har du oplevet en tydelig markert omvendelse, et pludselig gjennembrudd, saa takk Gud for den klarhet som det har skapt i dit liv, og vær altid lydig mot det himmelske syn, som du engang har set! Og hvis du merker at det trækker sammen til en avgjørelse, at der nærmer sig et valg, saa staa ikke imot og forhal det ikke, men træng igjennem, grip det evige liv som vinker dig!

Netop i ungdommen er gjennembruddets tid; sammen med det almindelige vaarbrudd i ungdomssindet hører efter en naturlig livets orden ogsaa det kristelige gjennembrudd. Og det gjælder at kjende sin besøkelsesstund, — ingen vet naar den kommer tilbake eller om den i det hele kommer tilbake!

Men har du ikke oplevet nogen saadan indre revolution eller noget bestemt skjel mellem forskjellige livstrin, saa tro dig ikke derfor utenfor eller forkastet, og søk ikke kunstig at presse frem hvad der ikke naturlig utfolder sig hos dig! Vær blot tro mot den stille dragelse som du fornemmer; søk dypere ind i ordet og bønnen og nærmere sammen med andre kristne; gjør Guds vilje, saalangt som du erkjender den; og vær saa viss paa at du i betragtningens og bønnens og lydighetens indre arbeide vokser Guds vekst. Saa sandt du blot bliver i Jesu ord, skal du erkjende sandheten og sandheten skal gjøre dig fri!

Jeg kommer til en anden forskjel som jeg gjerne vil nævne. Den knytter sig til oplevelsen av *synden* og dermed ogsaa til oplevelsen av *frelsen*, og den falder undertiden, men ikke altid, sammen med motsætningen mellem vækkelses- og opdragelseskristendom.

Nogen kristne oplever synden først og fremst som *skyld*; de føler den som et knugende ansvar som skiller dem fra Gud; det religiøse spørsmaal er for dem spørsmaalet om at finde den store tilgivelse, freden med Gud, spørsmaalet om at finde en naadig Gud. Og netop dette er hvad de først og fremst finder hos Kristus: han er den som med guddommelig fuldmagt tilsiger dem syndernes forlatelse, han er den som ved sin lidende og seirende kjærlighet, korsfæstet og opstanden, forliker dem med Gud.

Men andre kristne oplever synden først og fremst som *magt*; de føler den som et aag de ikke kan avryste, en trældom de ikke kan bli fri; deres nød er den som Paulus skildrer i Romerbrevets 7. kapitel: det gode som jeg vil gjør jeg ikke, og det onde som jeg ikke vil det gjør jeg; det religiøse spørsmaal er for dem spørsmaalet om kraft til at gjøre Guds vilje, kraft til at seire over det onde. Og netop dette er hvad de i første række finder hos Kristus: han er ikke bare det høieste religiøse og sedelige ideal, med den løftende magt som idealet altid eier; men det gode er hos ham en personlig kraft som meddeler sig til den som hengir sig til ham og lever med ham; med blikket paa den korsfæstede lærer de at

korsfæste sine egne synder og begjæringer, i troen paa den opstandne opstaar de selv til et nyt liv.

Den første type har fra først av, like siden *Luthers* sjælekamp og religiøse befrielse, været den toneangivende i den lutherske kirke; først og fremst i dens lære, men i stor utstrækning ogsaa i dens praksis. Men ogsaa den anden er en sikker livets virkelighet indenfor den evangeliske kristendom, ikke mindst hos mange unge kristne. Det er sandsynlig at den for mange unge ved dette møte vil være den naturlige, av livet selv anviste vei til Kristus.

Veien til Kristus kan gaa gjennem skyldfølelsens tungsind, gjennem samvittighetens rædsler, gjennem angerens smerte. Men den kan ogsaa gaa gjennem den lammende følelse av aandelig avmagt, gjennem den oprivende oplevelse av et delt selv, gjennem det moralske nederlags smertelige ve. Frelsen kan opleves som samvittighetens fred, som den tilgivende kjærlighets vidunderlige rigdom, som sjælens hjemkomst til Gud. Men den kan ogsaa opleves som et gjennembrudd av den moralske vilje, som en mægtig tilfredsstillelse av den sedelige idealitet, som en indre samling til ærlig og resolut lydighet mot Gud og Kristus. Og atter gjælder det at de to oplevelser, som med mange overgange flyter over i hinanden og i virkeligheten altid rummer et indre fællesskap, repræsenterer to typer av det kristelige, hver med sit særegne karakterpræg og sit eiendommelige værd.

Og der er andre forskjelle, andre nuancer, som det er umulig her at omspænde eller uttømme, men som jeg heller ikke helt kan forbigaa:

Der er *troens* vei som et menneske vandrer fordi Kristus har vundet hans hele og ubegrænsede tillid, saa han vover at stole paa ham og trøste sig til ham i liv og død. Og der er *kjærlighetens* vei som han gaar fordi Kristus har vundet hans hjerte, hans hengivenhet, hans gjenkjærlighet. Det er ikke den blinde tro som man stundom taler om eller en blind kjærlighet, — nei det er netop den seende tros og den seende kjærlighets vei! Følg den indre tiltro som bevisst eller ubevisst rører sig hos dig, naar Kristi billede stiger frem for dig; eller følg den strøm av hengivenhet som gaar gjennem dit sind naar du tænker paa ham, — og du er ikke bare paa veien til ham, nei du er allerede fremme, holder hans haand, og er optat i hans venskap!

Der er *længselens* vei, hvorom vi kan anvende *Jung-Stillings* skjønne ord: «Salige er de som har hjemve, ti de skal komme

hjem!» Jeg tænker paa den ubestemte længsel som særlig i ungdommen gaar gjennem sindet, men ogsaa i ældre aar kan bli dyp og sugende, — en længsel som selv ikke kjender sit maal og kanske baade en og to gange mener den har fundet det i noget jordisk, — indtil den møter Kristus og lærer at forstaa sig selv som længsel efter det evige, efter det fuldkomne, efter Gud, — indtil den blir til bøn og i bønnen finder Gud som fader, Jesus Kristus som den levende herre!

Og der er *pietetens, respektens og ærefrygtens* vei: jeg tænker paa den umiddelbare ærbødighet for det gode, for det hellige, for det guddommelige, som rører sig i ethvert ufordærvet menneskesind, og som ofte skjuler sig i hjertedypet, selv naar bølger av trods og urenhet skyller igjennem det, — den umiddelbare ærbødighet som blir til fromhet, til ærefrygt, naar du virkelig møter Kristus og merker at det gode er ikke bare ideal, men virkelighet, og det hellige og guddommelige er ikke drøm, men realitet, — der er blandt menneskene én som vi bøier os for og kalder Guds hellige, en i hvem Gud selv bøier sig ned til os og aabenbarer os sin store kjærlighet!

La mig ogsaa nævne den vei som vi kunde kalde *eftertankens* eller *betragtningens* vei. Ti vel er det saa at man ikke kan tænke sig frem til Kristus, hvis ikke tanken rører ved hjertet og sætter viljen i bevægelse. Men det er ogsaa sandt at tankeløsheten er en av religionens og kristendommens værste fiender. Hvis der var mere av alvorlig eftertanke, av stille betragtning, vilde der ogsaa være mere av religion, mere av kristendom. Og det er meget kortsynt, ikke værdig akademiske kristne, i nogen form at late haant om tankens arbeide, i og utenfor videnskapen, den teologiske eller den almene. Ikke mindst i vor tid, med dens ydre og indre uro, med dens omsiggripende verdslighet, kan der være grund til at peke paa denne eftertankens og betragtningens vei til Kristus. Ta engang Kristusspørsmaalet op til samvittighetsfuld overveielse, stil dig engang Kristi skikkelse og ord levende for øie, og du er allerede kommet et langt stykke paa veien til ham, ja du vil vanskelig kunne unddra dig indtrykket av at han kommer dig imøte, at han begynder at gripe ind i dit liv!

V.

Saa mange som de ydre er i virkeligheten ogsaa de indre veie, — men er der da ikke *en enhet i mangfoldigheten,* kan vi ikke med

grund tale om *veien til Kristus*, og det ikke bare med tanken paa den enkeltes personlige vei, men ogsaa paa de manges fælles vei?

Jo, visselig, der er en enhet, dypt begrundet i det kristelige livs faste indre orden og i dets organiske art, dypt begrundet i dets fælles maal og midtpunkt Kristus!

Ti hvor megen forskjel der end er i ydre førelser og indre utviklingslinjer, veien til Kristus er dog altid en vei fra sygdom til sundhet, fra fortapthet til frelse, fra bundethet til befrielse; det er en vei fra det selviske til det uselviske, fra det urene til det rene, fra det onde til det gode, fra det ufuldkomne til det fuldkomne, fra det tomme og trivielle til det indholdsfyldte og tankefyldte, fra det timelige til det evige, fra det lille menneskelige jeg til det store guddommelige du som møter os i Kristus.

Og de som vandrer paa veien faar alle del i et organisk liv som med indre nødvendighet stræber efter at utjevne ensidigheterne i de enkeltes førelse eller tilegnelse og skape et aandelig samfund mellem brødre:

Er du blit kristen gjennem et pludselig brudd, saa er det din opgave mere og mere at bli det gjennem en fortsat, hele livet omfattende opdragelse. Og er du blit det gjennem en langsom utvikling, saa er det din opgave mere og mere at indarbeide i dit liv angeren og bruddet med det onde, den klare motsætning mellem verdslig og gudelig, mellem ondt og godt!

Har du oplevet synden overveiende som skyld og naaden som tilgivelse, saa er det din opgave at gjennemføre kampen mot det ondes magt og leve dig ind i kristendommens seirende sedelige kræfter. Og har du overveiende oplevet synden som trældom og frelsen som moralsk befrielse, saa er det din opgave at indsmelte i din sjæl sorgen over synden som synd imot Gud og glæden over syndernes forlatelse i Jesu navn.

Er du kommet til Kristus ad tillidens vei, saa er det din opgave at aapne dit hjerte for al kjærlighetens rigdom og varme. Og har du fundet ham i kjærlighetens hengivelse, saa er det din opgave at bli dig bevisst hele omfanget av den tillid som er skjult i kjærligheten.

Har du vandret længselens vei, saa er det din opgave at gi rum i din sjæl for den store ærefrygt. Har du nærmet dig ham i pietet og ærbødighet, saa er det din opgave at la dig bære ind i den store barnlige tryghet og glæde. Og er du gaat ind gjennem eftertankens og betragtningens port, saa er det din opgave at

vaake over at din kristendom naar ned til følelsens dyp og viljens faste grund.

Blev du sammen med mange andre grepet av en aandelig bevægelse, saa er det din opgave at bli fortrolig med ensomheten for Guds og vor herre Jesu Kristi ansigt. Og fandt du Kristus i ensomheten, saa er det din opgave at søke og utnytte samfundet med brødrene.

Og vil saa nogen si: Du har talt om veien og veiene til Kristus, men ikke om Kristus selv; *hvilken Kristus* er det du tænker paa? — saa vil jeg svare: *der er kun én,* eller med et ord av Paulus: *Er Kristus delt?*

Ja, ti der er ganske visst mange kristologier, mange Kristusopfattelser, men kun én Kristus: han til hvem Peter sa: Herre til hvem skal vi gaa hen? du har et evig livs ord og vi har trodd og erkjendt at du er Guds hellige, — han i hvis aasyn Paulus saa Guds herlighet lyse sig imøte, og hos hvem Justin fandt den sande livs- og verdensforstaaelse, — han som skjænket Augustin helingen av det delte selv og Frans medfølelsen med de lidende og kraften til det fattige liv, — han i hvem Luther erkjendte bæreren av Guds forbarmende hjertelag, og Calvin fuldbyrderen av hans almægtige vilje, — han i hvis rike Münster fandt indgang, da kravet om den hele, uforbeholdne hengivelse gik op for ham, og for hvis aasyn Wikner i tillidsfuld fortrolighet frembar sine «Tankar och frågor inför menniskones son», — han som de japanske studenter tænkte paa da de sendte det historiske telegram: «Gjør Kristus til konge», — han som fra første færd av har været den usynlige høvding i den kristelige studenterbevægelse og som ved dette møte ikke er langt fra nogen eneste av os!

La os ikke forveksle historiens og livets Kristus med en viss kristologi — ingen forveksling kan være mere skjæbnesvanger —, men la os gjøre os det klart, naar vi taler om veien til Kristus og søker at vandre den, at Kristus er en levende personlighet som er større og mægtigere end vore tanker om ham, Jesus Kristus, igaar og idag den samme, ja til evig tid.

JESU STILLING TIL VERDEN OG VOR[1]

Jeg forudser, at forhandlingen om dette emne vil møde en vanskelighed af en ejendommelig art. Mange iblandt dem vil synes, at teologerne er da nogle sære mennesker: de laver en hel masse vanskeligheder, som man med lidt commonsense og en smule god vilje let kunde løse. Lad mig da sige, at medens alle saakaldte tankevanskeligheder med hensyn til kristendommen ikke længer har nogen nævneværdig betydning for mig, saa har jeg maattet kæmpe med de tanker, vi i dag skal forhandle om, igjennem mange aar indtil denne dag. Og lad mig føje til, at denne tid, hvor den kristne menighed saa aabenbart har spillet fallit, opfordrer til at revidere de løsninger, man hidtil har slaaet sig til ro med, og prøve om falliten ikke har sin grund i, at de løsninger har givet os en falsk stilling til verden.

Der er nu mange ord af Jesus, der næsten tvinger os til at antage, at hans stilling til verden har været langt mere afvisende, end vor stilling er — og *kan* være.

Allerførst maa vi dvæle ved Jesu stærke ord om *mammon*. Hvor man efter ordet om, at ingen kan tjene to herrer venter: I kan ikke tjene Gud og satan, staar der: I kan ikke tjene Gud og mammon. «Hvor vanskelig kan dog de, som er rige, gaa ind i himmeriget; ja jeg siger eder: en kamel kan lettere gaa igjennem et naaleøje end en rig ind i Guds rige». Lukas meddeler begyndelsen af bjergprædikenen saaledes: «Salige er I fattige; thi I skal mættes; salige er I, som nu græder; thi I skal le» — og derefter: «Men ve eder, I rige; thi I har allerede faaet eders trøst; ve eder, I, som nu er mætte; thi I skal hungre; ve eder, I, som nu le; thi I skal sørge og græde». Ligeledes fortæller Lukas os de to lignelser, der er saa udfordrende mod de rige, lignelsen om den rige landmand og om den rige mand og Lazarus; man fristes næsten til at sige, at Jesus med forsæt har fremstillet dem saaledes, at de

[1] Det holdte foredrag var noget forkortet for ikke at tage tid fra diskussionen.

intet ondt har gjort, undtagen det: at være rige. Selvfølgelig ligger der en kærlighedens omsorg for de fattige bag denne udfordring til de rige; det viser Domsscenens: Jeg var hungrig, og I gav mig ikke at spise . . .; det viser formaningen til at lade de gæstebud, man gør, være for fattige, vanføre, lamme og blinde. Og dog spiller hensynet til den rige selv nok saa stor en rolle; hans sjæl forgiftes, hindres i den aarvaagne omsorg for det ene fornødne. Vil man forklare Jesu ord med den ofte brugte vending: at vi ikke maa binde vort hjerte til rigdommen, saa er det jo sandt nok; men Jesus har paa forhaand svaret, at det gør alle: «Hvor eders skat er, der vil ogsaa eders hjerte være». Jesus kender i saa henseende det menneskelige hjerte. «Eders lænder være omgjordede og eders lys brændende; derfor sælg, hvad I ejer, og giv almisse».

Denne negative stilling til rigdommen staar i skarp modsætning til vor maade at føle det paa; vi synes, at mange af livets værdier, ogsaa de bedste, beror paa, hvad man ejer.

I sammenhæng dermed staar Jesu ord om ikke at kræve sin ret. Ordene forudsætter en vis ringeagt for éns ejendom og for éns tid, der jo er mere end penge. «Dersom nogen vil gaa i rettte med dig og tage din kjortel, lad ham da ogsaa faa kappen; og dersom nogen tvinger dig til at gaa én mil, gaa da to med ham». Om øvrighedens gerning, med magt at afværge uret, taler Jesus ikke; tvært imod sætter han øvrighedens brug af magten som noget selvisk i modsætning til hans disciples uselviske tjenersind.

Det ser da ud til, at Jesu grundtanke om disse mennesker, der gør sig bekymring og uro med mange ting — men ét er fornødent — har givet ham en negativ, polemisk holdning overfor verden. Han levede da ogsaa selv løsrevet fra det, der er alt livs pulsslag for os moderne mennesker, det at have en gerning, hvorved man kan tjene penge til underhold for sig og sin familie; tilfældigvis faar vi en gang at vide, at nogle fornemme kvinder tjente ham og hans disciple med, hvad de ejede. Svarende hertil havde han da i det ydre revet sig løs fra ethvert forpligtende forhold til sin familie: den, som gør min faders vilje, er min broder, min søster og min moder. Og lignende løsrivelse fra den jordiske gerning og de paarørende faar han sine disciple til ved sit myndige: følg mig! Ja, vi kender de to yderst skarpe smaafortællinger hos Lukas «Lad de døde begrave deres døde, men gaa du hen

og forkynd Guds rige», sagt til én, der først vilde begrave sin fader. «Ingen som lægger sin haand paa ploven og ser tilbage, er velskikket for Guds rige», sagt til én, der først vilde tage afsked med dem i hans hus.

Og hele denne negative stilling kulminerer i ordene: «Saaledes kan da ingen af eder, som ikke forsager alt det, han ejer, være min discipel» og lignelsen om de to mænd, der for at faa den store skat og den kostelige perle solgte alt det, de ejede. Vi danske glemmer ikke saa let Søren Kierkegaards novelle om teologisk kandidat From, der søgte, og om provsten, der holdt indsættelsestalen over ordene «Se, vi har forladt alle ting og fulgt dig».

Det dreier sig aabenbart ikke om enkelte ord, men om en polemisk grundstemning overfor verden. «Den som vil frelse sit liv, skal miste det; men den som mister sit liv for min skyld, skal finde det». Alle disse ting er De vant til at bortfortolke med lidt commonsense og lidt god vilje; og det er den første maade at behandle problemet paa; maaaske vil diskussionen i dag give nogle eksempler derpaa. Jeg skal ikke gjøre det, men tilspidse problemet ved at citere nogle ord af Kierkegaard: «Middelmaadighedens bibelfortolkning fortolker og fortolker Kristi ord saa længe, til den faar sit eget, det aandløse (trivielle) ud af dem, — og nu er den, efter at have fjernet alle vanskeligheder, beroliget, og beraaber sig paa Kristi ord. Det undgaar ganske middelmaadigheden, at herved frembringes en ny vanskelighed, den vanskelighed . . ., at «Gud skulde lade sig føde», at «sandheden» skulde være kommen til verden for at gøre trivielle bemærkninger; og ligeledes en ny vanskelighed: hvorledes man forklarer, at Kristus saa kunde blive korsfæstet; thi livsstraf plejer der ikke i denne trivialitetens verden at være sat paa at gøre trivielle bemærkninger».

I denne polemiske stilling til verden er der nu noget, der paa én gang drager og skræmmer. Det drager. Ja, jeg gad se den unge, som der er noget ved, der ikke føler de dybeste hjertestrænge sat i bevægelse derved, længselen efter det helhjertede, offeradlede, afgjorte, efter den befrielse, som Kingo, maaske med god grund, synger om: de byrder, som du haver byltet mig paa, dem kaster jeg fra mig. Men samtidig skræmmer det med en smertefuld angst. Johannes Jørgensen har udtrykt det saa smukt i nogle verslinier:

Du er forladt af os alle, din kirke staar øde. —
Var det forgæves, at du for os mennesker døde?
Rosernes duft er for stærk i de sollyse haver.
Hvor er den Paulus, der nu i din død sig begraver?

og han slutter digtet:

Dø for sig selv, og verden for evig at miste! —
Vidste du ret, hvor bittert det er, Jesu Kriste?

Derfor kan man da ogsaa lade problemet munde ud i en anklage mod sig selv og hele vor tids kristendom; det er den anden stilling til det; det var den, Kierkegaard førte til ende, da hans liv mundede ud i denne ene thesis: Det nye testamentes kristendom er ikke til.

Og alligevel skal man se sig vel for, inden man bliver staaende ved denne behandling af problemet. Vi ved godt, at der er mennesker, som har kunnet «dø for sig selv og verden», i nogen grad da; den hellige Frans kunde vie sig til den hellige fattigdom og synge lovsangen om den fuldkomne glæde, dér hvor man i den korsfæstedes spor ganske opgav sin ret. Men vi kan ikke forme vort liv saaledes, vor stilling til verden kan hverken være polemisk eller ligegyldig; og det ligger ikke blot i dette «hvor bittert det er»; nej vi føler os forpligtede til et positivt forhold til verden.

Der er en opladthed overfor verden, som vi føler som Guds vilje; den stemmer os religiøst. Verden møder os med sit rigt pulserende liv og dets mangfoldige krav. Vi vil frem i verden; vi vil dygtiggøres; vi vil glæde os «i den unge vaar»; og vi vil glæde os i hyggelige gode hjem. Vi vil tage virksom del i de store opgaver, der ligger for, i videnskab, i kunst, i det politiske og sociale liv; vi vil leve vort lands liv med, baade i dets lidelse og glæde; vi vil elske livet, rent primitivt, som den digterrekonvalescent, der jublede:

«Men vaaren, den forbarmende
har svunget haabets fakler;
hun fanger mig i armene,
naar jeg til døren vakler.
Hvad er saa had og kærlighed
og alle hjertets vaander
mod denne store herlighed:
Jeg lever og jeg aander!»

Kendte ikke ogsaa Frans, Solsangens digter, noget af det samme?

Man løser ikke knuden ved at sige, at vi ikke skal have vort hjerte i disse ting. Vi *har* vort hjerte i dem; og vi er gennemtrængte af en levende overbevisning om, at det er rigtigt saaledes. Og dersom vi forkynder det modsatte, lærer vi menneskener hykleri. Vanskeligheden for os bestaar netop i, at vi trods det dragende ikke kan føle os forpligtede til at leve i verden uden hjerte, som paa maskerade; det er en haan mod livet. Vi har forstaaet, nu mere end nogensinde, at vi skal have vort hjerte i vor kærlighed til vort land; ellers er vi uslinger. Og denne fædrelandskærlighed er religiøs, hvis vi da ved religiøsitet forstaar det at være den ringe overfor det store, der har magten over os, og have vor dybeste, hjerteudvidende glæde i denne ringhedsfølelse. Vi kan ikke føle dette expansive som synd i og for sig. Paa samme maade skal en mand have sit hjerte i sin jordiske gerning; den forkyndelse, der siger andet, kan aldrig blive en forkyndelse for mænd; og vi, der har en hustru og børn, som vi elsker, skal have vort hjerte i forholdet til dem.

Det at leve i alt dette uden indre hjerteforhold dertil, fører til det fortvivlede, som Hegel skildrer med ordene om at leve sit virkelige liv i det uvæsenlige og sit væsenlige liv i det uvirkelige. Og det hævner sig at fuske i forsagelse; det fører saa snublende let til at forsage de betydningsfulde ting og de smaa fornøjelser, — den del af «verden», hvorved man ikke tjener penge, — og kun staa i positivt forhold til den del af verden, hvorved man tjener penge. Og det har dog ikke været Jesu mening.

Der er altsaa en sindets opladthed overfor verden, som vi ikke kan føle os forpligtede til at forsage, noget expansivt, religiøst. Vi har hidtil fortolket Jesu polemiske ord udglattende, fordi vi stiltiende antog, at de værdier, som er os umistelige, ogsaa har været det for Jesus. Men har de været det?

Der er mennesker, hos os paavirkede af Kierkegaard, som ud fra alle Jesu polemiske ord svarer nej. Men denne overbevisning har ført dem til en forkastelse af kristendommen; de har slynget Kierkegaards bog hen ad gulvet, vis paa, at den kristendom skulde og kunde de ikke have med at gøre. Denne behandling af problemet er altsaa den tredje ved siden af den udglattende og den kirkeanklagende. Problemet ligger nu saaledes, at det kræver af os en løsning uden tilsnigelser; der er intet problem med hensyn til kri-

stendommen, der har voldet mig vanskeligheder som dette[1]; er der noget, vi ikke trænger til, saa er det tilsnigelser; mod dem er verdenshistorien ubarmhjertig; deres indre usandheder er som en vulkan under det kulturliv, der bygges paa dem; det har vi oplevet i disse aar.

I Tyskland har man ærlig givet sig i kast med problemet; jeg vil udtrykkelig gøre opmærksom paa, at det er ærlighed, der har ført ind paa de tyske tanker, der efter mit skjøn ikke er fyldestgørende, og som i deres konsekvenser har vist sig saa skæbnesvangre. De gaar i to beslægtede retninger, som meget godt kan udfylde hinanden.

Man begynder med at indrømme klip og klart, at vi har en anden, mere positiv stilling til verden end Jesus og hans disciple. Det nye testamentes verdensfremmedhed var den første skikkelse, kristendommen havde; men kristendommens væsen er ikke udtømt i dens første skikkelse; den kan forbinde sig med andre elementer under forandrede tiders vilkaar. Vi har, udvikler Troeltsch, en religiøs opladthed overfor verden, en religiøs expansivitet, som livet selv har kaldt frem hos os; den er mere græsk en kristelig; Goethe er dens moderne Heros. Med den maa vi forbinde den dybe inderlighed, som det nye testamente rummer; men, tilføier Troeltsch: det er kun de færreste, der vil naa det. Enheden mellem de to slags religiøsitet findes altsaa kun i en livsproces, som aldrig afsluttes, ja som de fleste end ikke kommer ind i.

Hertil føjes saa en betragtning, som hos os navnlig professor Höffding med vægt har gjort gældende. Det nye testamente aander og lever i forventningen om Krsti nære genkomst og den nærforestaaende verdensafslutning; denne forventning staar i forbindelse med de mange ekstatiske fænomener, f. eks. tungetalen. Og det er ganske naturligt, at under en saadan højtryksforventning kan sindet samle sig om det ene paa en maade, som er uigennemførlig, naar vi lever i en kulturverden med dens opgaver gennem mange aarhundreder. Dette vilde professor Höffding gerne have hvisket biskop Rørdam i øret, da den gamle biskop var fuld af bekymringer over vor kristendoms verdslighed i sammenligning med det nye testamentes.

[1] Min «kristendom og udvikling» bærer vidnesbyrd derom.

Et morsomt tilløb til denne betragtning erindrer jeg fra Tyskland. Jeg hørte professor Oskar Holtzmann holde en forelæsning for russer over Markusevangeliet, over afsnittet om den rige unge mand, der gik bedrøvet bort. I almindelighed, sagde Oscar Holtzmann, stillede Jesus nu ikke saadanne bestemte krav; det hed: Thut Busse! Men da verdens ende jo dog var nær, har han opfordret denne mand til at give hele sin formue bort. Manden overvejede nu, hvor meget værdifuldt der kunde skabes ved penge, og det udfoldede nu Oskar Holtzmann kort og veltalende. Han syntes ikke, det var rigtigt at udelukke sig fra disse værdier. Man mag sich fragen, meine Herren, ob der junge Mann Unrecht hatte.

Der er noget farligt ved disse tyske løsninger; man kan fjerne sig meget langt fra Jesu Kristi forhold til verden og dog have en god samvittighed, som tyskerne. Man mag sich fragen, meine Herren, ob die deutschen Unrecht hatten!

Jeg har lagt hovedvægten paa at spidse problemet til. Jeg skal nu gaa over til at give nogle retningslinier for problemets løsning.

For det første er det ikke sandt, at det alene er forvisningen om Herrens genkomst, der har frembragt det verdensfremmede ved det nye testamente; den rolle, denne forvisning har spillet, overdrives af Höffding. Hos Paulus kan vi iagttage det virkelige forhold; vi har dokumenterne. Vi ser da, at hans polemiske stilling til verden, ikke i betydningen tingene og opgaverne, men i betydningen menneskene, er bestemt ved korset. Verden har dèr aabenbaret sit væsen: de har korsfæstet herlighedens herre. Saadan er verden naar Gud drager sin langmodighed bort; ved Guds langmodighed forstaar jeg i denne sammenhæng den indflydelse, som den borgerlige øvrighed og den offentlige mening har til at værne om moralen. Og naar verden iøvrigt er Paulus ligegyldig, langt mere, end den var Jesu selv ligegyldig, saa skyldes det væsentlig den overvættes rigdom, han ved Kristus har modtaget; den har virket paa ham, saa han regnede alt andet for tab og skade. Det ligger i selve hans omvendelses indhold, at han derved fik en polemisk stilling til den kultur, hvori han var opdraget, den rabbinske. Og atter gav denne rigdom ham en følelse af at være alle menneskers skyldner; han maa dele ud; Kristi kærlighed brænder i ham, saa han kun har sans for det at være missionær; lad saa verden kalde det sind afsindigt.

Dernæst vil det være en forvrængning af Jesusbilledet, dersom man paa grund av de skarpe ord vil skildre Jesus som fremmed overfor verden og dens opgaver. Det har den mand ikke været, der har fortalt lignelserne; de er netop gennemtrængte af det opladte sind overfor verden. Paa ét omraade kan vi iagttage, at forholdet til verden hverken var afvisende eller ligegyldigt, men inderligt og polemisk paa én gang, nemlig i forholdet til fædrelandet. Det var ham en usigelig lidelse, at der ikke skulde lades sten paa sten tilbage af Jerusalem og det skønne tempel; ogsaa et positivt forhold til kunsten træder tydelig frem. Og dog var hans død en følge af hans stilling til det nationale; da han anerkender det som berettiget at give kejseren skat, fordi Guds vilje sees i den kendsgerning, at mønten har kejserens billed, saa er han ikke længer folkets helt, saa kan farisæerne faa folket paa deres side. Korset er en dom over noget i nationalfølelsen; der er noget i den, som skal dømmes til døden. Samme dobbelthed viser hans forhold til moderen.

Hans opladthed overfor verden er altsaa anderledes end vor. Og det er det tredje, vi vil gøre opmærksom paa. Den religiøse expansivitet, vi omtalte, er der trold, er der hedenskab i; og mod dette hedenskab kæmpede Jesus og satte livet til. At der er hedenskab i vort forhold til penge, og hvad der kan faas for penge, har vor tid afsløret; og dette hendenskab rummer en fare for hele kulturlivet. Det turde være, at Jesu skarpe ord om mammon vidner ikke om livsfjendskhed, men netop om et i sandhed opladt sind overfor livet. I hvilken grad der er hedenskab i expansiviteten, kan jeg illustrere ved et velkendt digt af den store Goethe.

«Und der wilde Knabe brach
s'Röslein auf der Heiden.
Röslein wehrte sich und stach,
half ihm doch kein weh und ach,
musst es eben leiden!

Saa er det for saavidt det samme, enten Röslein blot er en lille pige, eller om det er en lille nation, som et stort folk forgriber sig paa.

Efter min anskuelse ligger nu løsningen af det hele problem i Kristi kors, i en dybere tilegnelse af det. Kristi kors har i den protestantiske kristenhed hidtil væsentlig kun været betragtet

som syndsforladelsens kilde; men det er en falsk betragtning; korset er meget mere. For det første er korset kilden til den virksomme kærlighed. Hvad det dér kommer an paa, er navnlig troen paa kærlighedens almagt. Jeg tror, at over korset staar der evig skrevet: Kærligheden overvinder alt, fordi det kærlighedsliv er Guds eget liv, aabenbaret for os. Denne stærke kærlighed, med almagts mod i sig, vælder fra korset og skaber nye mennesker.

For det andet er korset dommen over verden og kødet. Ved korset tilegnes dette: nu gaar der dom over denne verden. De har korsfæstet herlighedens herre; derfor er verden korsfæstet for mig og jeg for verden. Og dommen trænger ind i hjertets dyb, lige ind i centrum af den expansive religiøsitet, hvori der er hedenskab. Det er det, Paulus taler om, naar han siger, at det gamle menneske er korsfæstet, at de, som hører Kristus til, har korsfæstet kødet med dets lidenskaber og lyster. Kun hvor korset trænger lige ind til kernen af den religiøsitet, der er opladt overfor verden, renses hedenskabet ud af den. Og denne korsfæstelse skal fortsættes dag for dag; i denne daglige skikkelse hedder den aarvaagenhed.

Kun hvor dette sker, dannes der menneskehjerter, som kan leve deres liv med sindet opladt overfor verden, uden at der kommer trold i deres expansivitet. Ja selve det verdensfavnende i Kristi kærlighed, ligefra lignelserne til korset, giver den, der er renset ved korsfæstelsen med ham, et positivt forhold til verden.

Der er en fejlslutning, vi her maa gøre opmærksom paa. Ofte slutter man saaledes, at fordi det nye, som Kristus bringer, detroniserer alle andre værdier, taber alt det andet i værdi; slutningen er saa ligetil; men den er falsk. Verden mister ikke sin værdi, fordi den bliver stødt fra tronen; den kan tvært imod faa forøget værdi. Lad os tænke os en rig, ung mand, hvis afgud er pengene. Og lad os tænke os, at han træffer en ung pige, som han kommer til at elske over alt i verden. Pengene, hans tidligere afgud, bliver da stødt fra tronen; og dog kan de nu maaske faa endnu større værdi for ham end før, for saa vidt de kan bruges til at gøre hende hjertens lykkelig. Saaledes kan ogsaa forholdet til verden vinde uendeligt ved at detroniseres. Dødsdommen over verden gør ikke verden værdiløs, men gør først den evige expansivitet mulig.

Saa er der da en kristendom, der indeholder baade bruddet med

verden og det verdensvide; det gaar her som med Arkimedes: et sted at staa — udenfor verden, saa kan man bevæge verden. Munkene blev netop kulturens bærere. Henrik Ibsen er netop i Brand den store digter, naar han først lader Brand vide, at

«i offervillighedens magt
er rejsningsmuligheden lagt»,

men saa ogsaa lader ham drømme om det store kirke, hvis hvælving skulde skygge

— — ud over alt i livet,
som af Gud er livsret givet.
— — — — — — — — — — —
alt hvad ringt og rigt et bryst
lovligt som sit eget rummer.

Om denne positive nye expansivitet og dens forhold til verden var der mange ting at sige. Jeg har kun villet pege paa det centrale, det sted, hvor den bliver til, og dermed muligheden for løsningen af vort problem: at forene det polemiske inderligt med opladtheden. Og lad mig saa knytte til det, vi talte om igaar, demokrati og personlighed. Giv os saadanne nye personligheder; og de skal nok gøre sig gældende ogsaa i demokratiets tid. Thi ganske vist er det sandt, hvad Kierkegaard siger: «At vinde en mængde er endda ikke saa stor en kunst; dertil behøves blot noget talent, en vis dosis usandhed og lidt kendskab til de menneskelige lidenskaber». Men det er ogsaa sandt, at de personligheder, der dannedes ved korset, har en myndighed, som mængden kun saare vanskelig kan frigøre sig for; det er alligevel de store mænd — og kvinder —, som regerer verden.

EDUARD GEISMAR.

GRIPEN AV KRISTUS

Föredrag på det nord. studentmötet på Nyborgstrand d. 16de aug. 1919.

Av Manfred Björkquist.

Det historiska drama, hvars sista våldsamma akt vi nu genomlefva, har mynnat ut i en förstörelsescen. Att vara ung har i vår generation mestadels betydt att vara nedbrytare, trotsare, förnekare. Ett steg till vänster var alltid försvarat. «Rif, rif, rasa, bygg ett väldigt bål». — Det var en svensk gymnasiast — nu bekant diktare — som för tjugo år sedan med dessa ord slog allarm i en kamratkrets. Då hade orden ännu fanfarens äggande klang, en sprucken klang hava de ännu, längst ute i den röda ungdomens kvarter. För oss, huru grinande tomma ha de icke blifvit. Vi vandra på brända tomter och ha blifvit förvanda pa kol og brasor. Det finnes ett annat ord, som tänder en stilla glöd i våra hjärtan, ordet bygga.

«Bygga upp ej rifva neder
Är en kristens plikt och heder».

Byggnadsplatserna locka oss. Hvilken doft är oss kärare än doften af byggnadsvirke!

Här gäller först att lägga en grund. Intet fusk, intet lättsinne, intet förhastande. God, trygg grund för sekler skola vi lägga.

Vi äro här samlade främst kring personlighetslifvets frågor. Äfven där gäller den första frågan *grunden*. Äfven här vandra vi på härjade tomter med upprifna lifsgrunder. Låt oss finna en grund!

Det finnes ett framåt och ett tillbaka. Starka äro frestelserna att gå tillbaka till grunder, som tidigare visat sig icke vackla, tillsynes åtminstone.

Roms kyrka synes hvila mäktig och trygg på sin klippa. Rom berömmar sig ofta af att äga den enda klippan i världens sandhaf. Och visst finnas ett stycke klippa i denna grund — men så mycket lös sand där jämte; historisk tradition, omspännande yttre

auktoritet, lyftande stämningar, ett genialt ordnat andaktslif, biktfaders trygghet.

Inom protestantismen frestas man ock att bygga under med något yttre; en yttre auktoritet, bibelordets, bekännelsens, församlingens. Man vill gärna hafva åtminstone en kort formel, som ord för ord äger betryggande sanning. Teologiska älsklingstankar, en fast ritus, ett andaktsschema eller ett schema för det inre lifvets fortgång — sådant och annat vill lägga sig in i den grund, själen skall trygga sig till. Naturligtvis först och sist Kristus — men helst något fast därjämte, något mer — jag talar i fåvitsko — något mer*påtagligt* fast, som liksom gör Kristusgrunden massivare.

Men vi har ingen väg tillbaka. Om någonsin gäller det nu för den kristna ungdomen att våga taga steget *framåt*. Intet af värde skall bortkastas, ingenting skall föraktas, men vi skola klart utskilja för oss själva och andra hvad som är grunden för vårt lif, hvad vi innerst lefva för. Många bjälkar *synas* vara bärbjälkar, men äro det icke.

Vår grund måste vara helt personlig och vårt förhållande till den helt *personligt*. *Gripenhet* — däri ligger det personliga i vårt förhållande uttryckt; Kristus är förhållandets grund. Ordet personlig ha vi ofta i vår mun. Vi äro gärna med om, att det personliga ligger i utvecklingens mållinje. Men hur många ha gjort allvar av det; huru många ha vågat lefva endast och allenast i personlig gripenhet och däri funnit det fasta af allt fast?

— Man säger: är det icke en smula vågsamt att bygga allenast på det personliga. Blir det icke något subjektivt, sväfvande, osäkert? — Allt beror på hvad som för mig är det verkliga. Den som lefver i det ekonomiska för honom blir ett fylldt bankkonto eller ett väl placeradt kapital det betryggande. För den som lefver i organisationens värld blir en stark och stor organisation det betryggande, för vetenskapsmannen blir ett väl bestyrkt faktum insatt i ett faktakomplex eller ett motsägelselöst system det betryggande o.s.v. — Hvad är verkligt för mig? Är det personliga min innersta egentliga värld, det egentligt verkliga, då blir också lifsgrunden personlig — och ju renare personligt jag är gripen, desto säkrare är jag förankrad. Ingen grund ligger mer ofvanför alla angrepp utifrån och inifrån än den personliga gripenhetens grund.

Den personliga förankringen har gripenhetens form. Hade vi

alla varit trogna mot det, som gripit oss — hur annorlunda hade det icke varit i vårt lif! Jag talar ännu om gripenhet öfver hufved. Ty här om någonstädes gäller lagen om trohetenns lön: «Den som har honom skall varda gifvet». — Det var en syn som ett ögonblick skymtade förbi, det var ett människohjärtas fördolda barmhärtighet du såg, det var ett tändande ord du hörde, du mötte en lefvande, lågande, djup människoblick, du upplefde en innerlig gemenskap, du hade en vän, du minns en mor. Du var gripen. Saliga äro de gripna, som tillika äro de trogna, ty de skola få himmelriket sig uppenbaradt. Hjärtat har börjat lefva, och hjärtan, som börja lefva, de skola förstå honom, som sade: «Den som är nära mig han är nära elden». Ja, de har redan mött honom — ty aldrig ha vi stått i ett lefvande ögonblick utan att han var före oss där, han eller Fadern.

Människor säga, att de aldrig mött Kristus. Eller de ha mött honom men aldrig fått ett intryck af honom. Ha dessa människor öfver hufvud fått några intryck. Lefva de i en värld, där man får intryck? Om Kristus lifslefvande vandrade med dem, såsom han vandrade i Galiléen — anonym såsom då; ty det andliga måste i sin storhet vara anonymt för att kunna personligt igenkännas — hade de ens då fått ett intryck? Ack vi lefva så föga i den inre världen, huru skall då det innerliga kunna göra intryck på oss? Icke ens det yttre förmår ju riktigt göra intryck på oss. Vi äro som vax. Alla intryck plånas ut. Vi ha genomlefvet en världskatastrof, men hur många ha upplefvat den. Ack, vi höra icke det släkte, som gör upplefvelser. Vi hopa blott omkring oss material för upplefvelser. Huru skulle vi kunna upplefva det innerligaste af allt innerligt, det personligaste af allt pesonligt, Kristus.

Allt andligt har sin karrikatyr. Gripenheten har ock sin karrikatyr, skapad i de andliga feberstunderna, skapad genom andlig stimulans, skapad i ytligt öfverväldigande. Men ju mer vi blir hemma i andelifvets värld, desto säkrare kunna vi skilja den äkta gripenheten, som frigör, från den falska, som binder. Den skillnaden går igen på alla områden. En tonskapelse kan för ett ögonblick tjusa mig — jag känner mig tagen — men jag vaknar upp och befriar mig från intrycket. Det var oäkta.

Hur annorlunda, då tonvågorna dallra in i hjärtats inre rum och röra vid dess underbara strängaspel. En människa kan för

ögonblicket förtjusa mig, nästan fysiskt rycka mig med, — men jag vaknar och gör mig fri. Hur helt annorlunda — då en människa kommer i min väg, som stilla går genom hjärtats lykta dörrar och talar vid mig i dess helgedom. Napoleon tvingades att stanna inför denna skillnad, då han på St. Helena kom att tänka öfver sin makt och Kristi makt. För honom hade millioner människor varit beredda att hänförda gå i döden — så länge han själf eldande var midt ibland dem. Men hvilken skulle gå i döden för honom efter 100 år. 1800 år efter Kristi vandring här nere voro millioner så gripna, att döden blef dem en vinning — om det blef en död för honom. — Stor, enkel, befriande, en gåfva, som kommer, en välsignelse, som sänker sig ned i själen, är den äkta gripenheten. Den är sund, som barnets vaknande under moderns blick efter den rosiga morgonsömen. Jag återfinnar mig själf. — Jag återfinner Gud i mig. Nej Gud återfinner sig själf i mig.

* * *

Gripenheten är formen för den personliga förankringen — Kristus är fästet, är ankargrunden. Nej, Kristus är mer än fästet, han är den som fäster, den som vinner, den som befriar, den som gör lefvande, den som inspirerer, den som förlossar, den som frälsar. Han är alltigenom lefvande. Det finns hos honom intet som icke är lif — ja lifständning, impuls, eggelse, öfverflöd, kraft, ledning, hjärta. Orden hopa sig — men intet kan utsäga honom. Därför blir gripenheten fullt ut gripenhet i hans saliga grepp — nej i hans eviga gripande.

Kristus har att göra med hjärtat och genom hjärtat med hela vår varelse. Det är viktigt att göra detta klart. Hvad är då hjärtat? Där vi äro hela och omedelbara, där lefva vi med hjärtat. Där vi helt inifrån äro med, där lefva vi med hjärtat. Där vi äro gripna, är det hjärtat, som är gripet. Hjärtats yrke är kärleken. I kärleken äro vi hela, omedelbara, gripna.

Hvad betyder Kristus i hjärtats värld? Han är hjärtats förlösare. Förståndet söker klarhet, viljan söker verket, känslan söker till äfventyrs stämningar. Hjärtat söker ett hjärta, som kan förlösa alla dess djupa möjligheter, som kan komma alla dess djupa källor att sorla, som kan frigöra all dess bundna värme. Kristus är hjärtats förlösare. Han har personlig makt att kräfva det helt, absolut, obetingadt. Hjärtat sättes i funktion alltigenom.

De djupaste djupen bringas att skälfva. Och denna allt djupare hängifvenhet förlöser hjärtat. Jag talar här icke om den andra sidan af detta Kristi verk — hjärtats smärtfulla lösrifvande från det onda — jag talar nu blott om det positiva — hjärtats förlösande i hängifvenhet. Redan den jordiska kärleken förlöser. Därför välsignar jag den människa, som har löst alla hjärtats möjligheter i den lyckliga hela kärleken. Kristus förlöser i oss den himmelska kärleken, den kärlek, som är befriad från jordiska skrankor och som innesluter det stora hatet till det onda.

Kristus kräfver oss *helt* — icke för sin egen skull — utan för sitt *verks* skull. Ge vi oss icke helt — så kan han icke hjälpa oss — ty hjälpen sker i den hela hängifvenheten, som förlöser. Och skulle någon spörja efter grunden till Kristi anspråk, så kunde denne helt enkelt säga: «Ingen kan lära dig älska såsom jag — därför har jag rätt till dig». — Den som kan inspirera oss, han han rätt att leda oss. Ja, Kristus kan ställa sig i världshistoriens midt och säga: «Jag är lifvet» — ty ingen har infört i vårt släkte så mycken kärlek som han. Han är kärleksbrunnen på världens gård. Hjärtat vet det. — Frälsningen är icke något *hos* Kristus, *i* Kristus, *omkring* Kristus, *genom* Kristus. Kristus *är* frälsningen, den ständiga frälsningen i sin ständigt lefvande och inspirerande närvaro. Att vara gripen af honom, det är att ständigt jaga efter att bli än mer gripen. I *aktivitetens* medium injuter sig gripenheten, ur gripenheten flödar ständigt i ny aktivitet.

*

På mångfaldiga vägar når Kristus oss, liksom vi på mångfaldiga vägar nå honom. Men evangeliet är dock hufvudförmedlingen — vittnesbördet om det intryck Kristus gjorde, medan han vandrade här nere. Där uppenbarar sig Kristus klarast för oss, och då vårt hjärta stannar där, och Kristus uppenbarar sig, afhöljer sig, då blir vi gripna. Och låt oss då vara *hela* och möta Kristus *hel*. Det gäller att upptaga honom själf i hjärtat — ej blott något hans ord eller någon hans gärning. Evangeliet skall blifva så att säga transparent för hans väsen. Vårt öga skall skåda in honom i själen; hjärtat skall innesluta honom i sig. Hjärta mot hjärta.

De gamla stannade alltid helst inför passionens Kristus, liksom ju också Paulus gick tillbaka till den korsfäste. Det fromma

hjärtat har hittat rätt. Under de sista dagarna i lärjungakretsen öppnar Jesus sitt väsen vidare, djupare än någonsin. Tre bilder tvinga sig fram från den sista stora aftonen. I ett hus någonstädes i Jerusalem, i en sal i öfre våningen sitter mästaren, omgifven af de sina. Huru gripande talar han icke, hvilka ord och hvilka bilder finner ej hans kärlek. Han talar om Faderns boningar, om vinträdet och grenarna. Med ord räcka ej — han talar i handlingar, som aldrig skola glömmas på vår jord. Som en tjänare hade han gått bland sina bröder, och lifvet i hans efterföljd skulle bli tjänarens lif. Och nu binder han ett linnekläde om sig och tvår lärjungarnas fötter. — Dessa fötter som sedan skulle vandra sårade af taggar och stenar på hedningarnas vägar. Han hade icke förgäfves inspirerat dem till den kärlek, som är tjänst.

Måltiden står framför dem. — Det var påskalammets måltid; Natten mörknade omkring dem — det var den natt, då han vardt förrådd — det var ock natten till den dag, då det blef en underlig mening i ordet: Guds lamm. Hjärtat flödade öfver; såsom han hade älskat de sina, älskade han dem intill änden. Kände de det icke, gick ej en darrning från själ till själ?

Han utgaf sig. Då lågar hans blick af ingifvelsen. Han bryter brödet och delar det, han skiftar kalken. Det var sitt *hjärta* han gaf — det var sig *själf* han gaf. Då morgonen kom, skulle det beseglas på hans kropp. Hans lekamen skulle brytas ned — det var hjärtat, som ville det. Hvarje gång en lefvande lärjungaring sluter sig kring altarbordet med krucifixet, upplefva vi det ånyo, dömda, saliga.

De gingo ut i natten. Under de mörka cypressarna i Getsemane örtagård kvider hans vilja sin sista strid. Kärleken är villig, men köttet svagt. Dock, allt motstånd förtäres af kärlekens offerlåga, som stiger klar och skön mot Gud.

Och i korset samlar sig allt i en hel uppenbaralse. Korset kräver viljans offer i Getsemane, korset är den sista stora tjänsten, som tjänar med det yttersta, som kan bjudas, korset beseglar förbundet vid nattvardsbordet. En sådan död — är ej död. Han dog för att uppstå, för att till tiernas ände bjuda människar till sitt natttvardsbord, omkring hvilket det nya riket skall växa fram.

Så blir korset den hela, outtömliga uppenbarelsen af Jesu hjärtelif . Jesus crucifixus, Jesus Kristus är hjärtats förlösare.

Många ha älskat på vår jord och äfven kunnat tända kärlek; ja, äfven många kors äro resta på vår jord — kors som burit kärlekens hjältar. Men *en* är hjärtats förlösare och ett är det kors, som burit världens frälsare.

Vårt hjärta vittnar därom. Ingen kan förlösa det såsom han — det är hans kors, som varit människors glädje och tröst i lif och i död. Då vi skola tolka detta faktum för oss, blifva tolkningarna många — men däri äro Kristi lärjungar ense: bakom Kristus står *Fadern*, då vi blifvit vunna för honom, hafva vi blifvit vunna för Gud; då vi hafva ro hos honom, hafva vi ro hos Gud.

Skola vi tillåta vår fåvitska tanke ännu en fråga? Hvarför blef han den ene och ende? Evangeliet lämnar oss en antydan. Våra hjärtan skola alla tändas af honom, för att han skall blifva själen i det nya riket. I honom vill Gud binda oss alla samman till en andegemenskap, till en andlig kropp, hvars hufvud — hvarför icke säga — hvars hjärta han är. «På det alla må vara ett, såsom du Fader i mig och jag i dig, att ock de må vara ett i oss? Hvad har icke Kristus redan betydt för vårt släktes enhet och hvad skall han icke komma att betyda?

I honom skall Gud vinna sin värld, världen skall vinna sin Gud. De som blifvit bröder till honom, bli bröder till hvarandra. Djupare kan ej grunden läggas för den värld, som vi unga nu skola bygga upp.

❧

«Jag har kommit för att kasta ut en eld på jorden, och huru gärna ville jag icke, att den redan brunne». — Vår pinade värld svarar i sin längtan detsamma: huru gärna ville jag icke att den redan brunne.

Nu gäller det oss. Hvar och en har att inför Jesus säga sitt uppriktiga: huru gärna ville jag icke, att den redan brunne. I brinnande hjärtan bäres hans eld ut i världen.

FRA NASARET TIL KAPERNAUM

Præken ved akademisk gudstjeneste i Slotskapellet den 21de september 1919.
Tekst: Luk. 4,23 flg.

Paa den tid da denne tale blev holdt i Nasarets synagoge var det en himmelvid forskjel paa denne by og Kapernaum. I Kapernaum aabenbartes Jesu frelsermagt paa villige sjæle, i Nasaret var hjertene lukket, og det forfærdelige sker at Jesu maa forlate sin fædrene by.

Jo mere jeg dvælte ved denne tekst, des flere likhetspunkter syntes jeg det var mellem Nasaret og os. Teksten blev som et speil hvori den gamle kristenhet kan se sine træk.

Jeg tænker paa alt det vi har hørt av profeten fra Nasaret. Gjennem hele vort liv har en strøm av Jesu mægtige ord gaat gjennem vor sjæl. Mennesker tok dem og gjorde dem flate, gjorde dem om til kunstfuld retorik, og som kunsten steg svandt ofte aanden og kraften fra ordet. Det er dog sandt at Jesu frelsende, frigjørende evangelium rullet som en flod, ikke bare over os men over slegt efter slegt.

Og vi? Ja stort set var og blev vi en flok tilhørere, ikke andet. Kom det høit forundret vi os, kom det endda høiere berømmet vi det vi hørte. Ganske som i Nasarets synagoge. Om det var talerens tale vi berømmet, eller Jesu enkle evangelium — ja la os spørre os selv om det.

Vi holder paa at gjøre frelserens evangelium til gjenstand for æstetisk nydelse. De intelligente forlanger at det de hører skal lyse av intelligens og formsans, de robuste forlanger at det skal komme med braak og larm og hidsende midler. Forskjellen er bare en smule forskjel i kultur. En slegt som kræver underholdning er vi paa vei til at bli.

Og en slegt som tror den vet og kjender alt saa godt — jeg tænker her paa dem som har kristelig interesse. Det er med os som med folket i Nasaret: denne Jesus kjender vi saa godt, vi er opvokset sammen med ham, han hører jo igrunden os til.

Disputere om ham kan vi — et helt folk av smaa teologer er

vi. Reis en teologisk strid og vi kjender os alle kaldt til at delta. Kundskapen har vi og regner den for et umaadelig fortrin. Skulde nogen vente sig noget av denne Jesus, saa var det vel os. Krav altsaa!

Og dog — intet sker! Intet uten en søndaglig underholdning eller en spænding overfor sidste avis med den sidste replik i det sidste stridsemne.

Og omkring os de sløve, de ganske uinteresserte, og spotterne som spør hvad evangeliet skal være godt for. Hvor blir det av den omskapende, frigjørende evne det sies at ha? Vi ser jo, sier de, den graa masse gaa ind og gaa ut av kirker og bedehus — de gaar ind og ut og er som før. Dere maa da forstaa at evangeliet er en antikveret ting som i høiden skaper strid, bitterhet, dømmesyke og splittelse.

Ja hvorfor sker her ingen ting? Det sis at der sker store ting i Kapernaum. Kapernaum faar se undere, Guds magt opleves av en stakkars syrer og av en fattig enke i Sarepta. Under paa under sis at ske i Kina, paa Madagaskar og i Zula, — og her sker intet!

Og der er dem av os som har holdt op at vente at noget skal ske!

Imens vokser forargelsen: jag Kristus av land — han duer ikke mere for vor tid!

Og blir det ikke anderledes, saa *maa* Jesus gaa, og med ham frelse, frigjørelse, jubelaar. Ja han maa gaa, og vi sitter igjen som en nytesyk, stridssyk, magtsyk og splittet flok som haanes aapenlyst av skadefro. Og haanen rammer fremfor nogen ham som gaar bedrøvet bort, rammer ham — for vor skyld!

Sommetider kan angsten komme over os, angsten for at dette er paa god vei til at bli en fuldbyrdet kjendsgjerning.

Eller kan endda vort Nasaret skapes om til et Kapernaum? Og hvorledes kan det ske?

La os ikke tvile paa at det *kan ske*. Og har vi erkjendt *hvorledes* det kan ske saa maa vi handle derefter. Det er en av vore store feil at vi har stanset ved spekulationen og diskussionen eller ved nydelsen av bevægede følelser, og det har ikke brutt gjennem til handling.

Men veien fra Nasaret til Kapernaum, fra det kolde, øde, gudforlatte til det at opleve Jesu evangeliums seierskraft, — den gaar *gjennem nød.*

Vi kan ville lægge den andetsteds, over makeligere lænde — vi

ændrer ikke den lov i Guds verden at frelsn opleves av de nødlidende. Derfor lyder Jesu mægtige programtale i Nasarets synagoge som den gjør: «Herrens aand er over mig, ti han har salvet mig til at kundgjøre evangeliet for fattige, sendt mig at helbrede dem som har et sønderknust hjerte, forkynde fanger at de skal løslates og blinde, at de skal faa sit syn, sætte de plagede i frihet».

Evangeliet løftes over en vældig sum av nød.

Det var en tid, da mange av os som førte ordet i den norske kristelige studenterbevægelse talte kjælent. Talte meget om Jesusskikkelsens ideale herlighet, talte om værdien av den mindste ideale længsel og stræben. I og for sig var det kun ret og rigtig. Skulde ikke Jesus kunne være noget for barn og barnlige sjæle? Men det var allikevel paa de grunde vand vi bevæget os. Det var saa rolige tider dengang, og vi fristedes til at trives altfor godt i kulturens, den høipriste kulturs lyse haller.

I slike tider har en raad til at leke med puslerier, om det skal være, ja til endog at drive lek med problemer for selve lekens skyld. Men derinde paa de grunde vand gjøres heller aldrig de store oplevelser av evangeliets jubelaar.

Nu er det anderledes — vi er kastet ut paa dypere vand. Forstaar jeg det ret vokser tallet paa de nødlidende. Verdenskulturens store fallit har skapt verdenssmerte. Det er som om vi med ett er sat 1000 aar tilbake i barbariet. Nytter det noget med alt arbeide paa framsteg? Er en elendighet bekjæmpet, vokser ti ut i stedet. Og nøden spidser sig til og blir en personlig nød: min samhørighet med det hele — den store verdensnød er jo bare min egen nød i forstørret maalestok — min egen onde rot, min synd! «Det onde jeg ikke vil, det gjør jeg».

Og kan nogen maale den nød som føres ind, ikke mindst paa unge, alvorlige sjæle, naar de ser dem som knæler foran den samme korsfæstede og opstandne herre i bøn og tilbedelse — ser dem fare sammen i bitter strid. Ser det samme fænomen i det religiøse som vi nu ellers ser folkene imellem, klassene imellem — kræfter anvendt til selvfortærende strid.

Jo her er voksende følelse av nød, ogsaa av personlig nød, av avmagt og skyld og bange anelser. Det er ikke længere lek med problemer for lekens skyld, men kamp for livets skyld. Av et voksende antal mennesker ropes nu, ikke saa meget paa løsning

av tankevanskeligheter som paa profetisk salvet forkyndelse av evangeliet til løsning av selve livsproblemet.

Og naar Jesus kalder paa de fattige, sønderknuste, de fangne, blinde og plagede, ja saa er det ikke spørsmaal om at nyte, men om at *hengi sig* til ham og gi hans ord rum. Bare spørsmaal om at la ham favne sig i den store tilgivelse, saa den bundne samvittighet løses og sjælen kan aande befriet ut i tro paa syndernes forlatelse og barnekaar av naade. Ikke spørsmaal om at samle mere kundskap, men spørsmaal om ganske enkelt at lyde ham og følge efter ham hjertegrepne. Lydighet og efterfølgelse er den beneste vei til at kjende ham — ikke spekulation — og det at kjende ham er ogsaa idag det evige liv.

Underlig som alt forenkles i nøden!

Og Nasaret med sin nytelyst, sit hovmod, sine krav, sin utvortes kundskap, sin vantro — forvandles til et Kapernaum hvor livserfaringer gjøres om «hvad Kristi kraft formaar».

Jeg sa her intet sker. Det er Gud ske tak ikke helt sandt. Her sker mere end det som utbasuneres paa torv og i aviser. Ikke længere end for et par dager siden saa jeg jubelaarets glans bryte ind i en trang hybel til en bunden Magdalena. Ikke længere siden end iaftes saa jeg frigjørelsens lykke i øinene paa en døende mand.

Og mere skal ske. Er det sandt at følelsen av nød vokser, saa vokser ogsaa den trang som er lik en aapen dør for naadens, den frie naades, magt — den som ikke spør om nogen er en syrer eller jøde, men om han er en trængende sjæl.

Skal saa noget ske *her* og *idag?* Eller skal ogsaa denne time reduceres til en underholdning? Det skal bli en oplevelse av en begyndende underfuld frigjørelse, om vi i vor nød gir hans ord rum. Ikke en frigjørelse av ytre baand — det er for litet. Ikke bare en frigjørelse fra dom og anklage og samvittighetsuro. Hver som lyder Kristus og følger ham faar opleve den store frigjørelse: frihet til at elske som Gud elsker, frihet fra at trælle under synden og søke sit eget, frihet til at ligne ham i offervillig tjeneste.

ERLING GRØNLAND.

STUDENTRÖRELSEN OCH KYRKAN

Studentrörelsen är här Sveriges kristliga studentrörelse, inte i dess vidsträcktare betydelse med de anslutna rörelserna inom gym nasist- och seminarist-världen utan som ett gemensant uttryck för det kristliga lifvet inom de fyra förbunden i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg, och kyrkan är den svenska kyrkan. Congregatio sanctorum, som är den andliga och levande kyrkan, finns ju både i folk- och frikyrkan, och till den liksom till dess synliga uttryck i de flesta samfundsformer står vår studentrörelse på något sätt i förbindelse och beroende. Men här är av historiska och praktiska skäl tal om svenska kyrkan. Av historiska, emedan den svenska studentrörelsen kan tala om en ny tid alltifrån den stund kyrkan förlöste mycken förut bunden kraft inom den kristliga studentrörelsen, av praktiska skäl, emedan förhållandet mellan vår rörelse och kyrkan är en ständig praktisk angelägenhet, som väl aldrig kan avskrivas från dagordningen. Vad saken gäller är väl kanske inte så mycket det principiella förhållandet, utan snarare att med ledning av vunna erfarenheter, det nuvarande läget och behovet söka få den närmaste vägbiten framåt belyst. Men i en sådan belysning måste ju också ligga något principiellt. Det kan väl svårligen förnekas, att det för vår rörelse mest betydelsefulla årtalet mellan stiftandet, 1901, och nu, är år 1909. Och dess betydelse är av den arten, att det då kommer in något nytt, nya tankar, nytt mod, nya mål, en ny förnimmelse av att våra med om Guds gärning. Det är korstågsåret. Egentligen började det 1908 på hösten med att lösenordet — vår lösen! — då gavs: Sveriges folk — ett Guds folk. I denna lösen lågo många tankar, som strax eller så småningom kommo till sin rätt, bl. a. kyrkotanken. Det utfärdades ett upprop, som besvarades mer allmänt än man vågat tro. Kyrkan förstod verkligen på många håll att här var något att taga vara på. Man blev personligt intresserad. Från biskop Eklund kom brev med vår stridssång, «Fädernas kyrka» (febr. 1909). Korståget började med prof. Einar Billings tal till korsfararne och slutade i Uppsala Domkyrka Allhelgonadagen. Före utresan hade arbetet beretts med

bön, samtal och mycket övervägande. Uppsalaförbundet, som förut bestådt av fem underavdelingar fick nu en sjätte: Kyrkliga frivilligkåren. Detta var en direkt kyrklig arbetsgren. Dess organ är Vår Lösen. I Lundaförbundets Frivilligkårs stadgar betonas «att kårens arbete faller utanför förbundets verksamhet». Redan efter två år såg man, att korstågsidén hade sin begränsning; man fick ej driva den hur långt som helst. Två nya former, båda direkt framvuxna ur den äldsta, resandet från församling till församling, äro skriftspridningskorståg och arbetarkorståg. De senare upptaga bl. a. diskussioner i arbetarcentra. 1909 hade man i ämnesvalet lagt apologetiken på det aggressiva planet: «Vad skola vi göra med Kristus?» I samma anda har det fortgått. Omedelbart efter Hedemormötet i år höll Kyrkl. Frivilligkåren föredrag och diskussioner i Borlänge, Sveriges störste arbetarsamhälle.

Praktiskt kyrkliga konsekvenser i omedelbar eller medelbar anslutning till 1909 års väckelse och tankar blevo de kyrkliga ungdomskurserna och folkhögskolorna och på många håll ett nytt församlingsliv. De kyrkliga ungdomskurserna ha nu fått en från studentrörelsen skild organisation. De hållas stiftsvis numera, men genom personliga relationer stå de fortfarande i kontakt med vår rörelse.

I samband med det sjunde svenska studentmötet i Sigtuna för ett år sedan invigdes Sigtunastiftelsens kapell, Olaus Petrikapellet, och dess folkhögskola. Vidare bör kanske påpekas att under den svenska studentrörelsens sju—åtta första år mången student saknade den fria hänförelse, som endast ett över förbundet höjt mål kan skänka detsamma. Förhållandet till kamraterna utom förbunden blev senare ett allt villigare och mer förstående och är väl så än. Måtte bara inte detta köpas på bekostnad av innerlighet och värme! Det är alltid en nära till hands liggande fara.

De nya tankar som med 1909 kommo in äro ju inte nya på något sätt i kyrkans eller religionens historia. Men de grepo in i nya sinnen, de tände en ny eld. Och det värdfulla var, att de gingo så i ett med den nya teologin, att de i denna funno ett teoretiskt stöd, ja fråga är väl, om de utan denna teologi någonsin hade kunnat framkomma. Här har varit en ömsesidig växelverkan. Dessa tankar kunna väl alla återföras till ett par. Först: tanken på folket. Vi ha såsom kristna ansvar för vårt folk. Det kristna livet vill omgestalta allt, utan att förlora sig i allt, det

vill på rättens och kulturlivets område bereda väg för kärleken, så att Guds rike kan tränga igenom i seder och lagar, ja, på alla livsområden. Så visst som hela vårt folk varit i nöd och tappat vägen till Gud och så visst Gud, den levande Guden, har en plan också för vårt folks liv, få de bildade kristna ej draga sig undan. I den meningen är vår rörelse kyrkligt intresserad och arbetande, att den tror på ett sätt för Gud att förverkliga sina avsikter just i och genom kyrkan och att de kristna studenternas ställning till kyrkan är de tjänandes. Den levande Guden — det är historiens Gud. Ty det är givet, att tanken på det nära sambandet mellan kyrka och folk hämtar sin näring ur historien och att Sveriges kyrka ännu är värd att man för den «besvärligheter, ja, själva döden lider». En stark tonvikt faller så på evangelium om syndernas förlåtelse som en gåva, allom erbjuden. Evangeliets makt är den levande Guden själv. Det är därför ej människor som bygga upp kyrkan, utan den har att bära fram Guds ord, att Guds nåd är en kraft att leva av, den är förekommande nåd, men som sådan för *alla*. Kyrkan gör intet urval. Den får ej göra upp snäva gränser, ty Gud har inga villkor. I denna kyrka finnes plats för egenartad fromhet i mindre kretsar, som ha behov av inre uppbyggelse. Men det är folkkyrkan som bär ut syndaförlåtelsens budskap på Guds egen nåds grund.

Där tankar sådana som dessa stå vakt kring en nyvaknad håg till arbete i kristendomens tjänst, är ej svårt att förstå i vilken riktning arbetet går.

Se vi så på det religiösa läget då och nu företer detta så till vida ingen väsentlig förändring, som det fortfarande kan framvisa samma gruppering av sociala och religiösa krafter, men väl kan förändring av dessas storlek och ställning till kyrkan och studentrörelsen förmärkas. — *Utom* kyrkolivet kan urskiljas en rent negativ riktning, i dess mot kyrkan och kristendomen medvetet riktade form (företrädare riksdagsman Arthur Engberg, organ «Arbetet» och redaktör Torgny Segerstedt, organ «Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning») och den praktiska materialismen med agnosticismen som vetenskapligt och teoretiskt komplement. Slöhet och likgiltighet betyda här mycket. Gent emot dessa kämpar studentrörelsen den kristna trons och tankens strid främst i universitetsstäderna. — Ev. Fosterlandsstiftelsen har från att vara en kyrklig lekmannainstitution gått i allt mera självständig «evan-

gelisk» anda. (I Danmark och Norge «Bornholmare!») Den förhåller sig till kyrkan dock mer tolerant än Missionsförbundet, bildat av Waldenström år 1878, som ju medvetet håller klyftan och spänningen mot kyrkan öppen. I Uppsala och Lund är bildat «Fria Kristl. Studentförbundet», som i sin skriftserie och hela hållning intager en mot vår rörelse motsatt, stundom polemisk hållning i kyrkliga ting. (Se vidare doc. T. Bohlins art. i föreg. Studentrörelsenummer av denna tidning). I allmänhet kan väl sägas, att hela den svenska frikyrkligheten praktiskt står främmande för studentrörelsen; teoretiska betänkligheter har den ej blott inför vår rörelse utan också till en viss grad inför den «fria», som teologiskt sett är allt mer beroende av den enda teologi, som finns, universitetsteologien.

Inom kyrkan finns en stereotyp riktning, en sträng läroriktning med utpräglad kyrklig observans, Schartauanismen, uppkallad efter H. Schartau död 1825. Den är lokaliserad till Väst-Sverige, Göteborgs och Lunds stift och inom sitt område färgar den fromhetslivet obestritt.

Hittills har denna riktning stått utan egentlig kontakt med studentrörelsen. I sommar har emedlertid dess ledande organ ställt sig minst sagt uförstående till en kyrklig ungdomskurs i Göteborgs stift, och i n:r 30 av Göteborgs stiftstidning står om frågelådan på ett gymnasistmöte: «är det lämpligt att ersätta biktstolen med en frågelåda, kan gärna predikstolen utbytas mot en grammofon». Det är att hoppas att sådana irriterade uttalanden snart försvinna, ehuru nog den motsats, som röjs i valet av metod bottnar i en olika uppfattning av bibel och kristendom. Schartaunanismen värjer sig ännu för nymodiga betraktelsesrätt.

På sina håll börjar nu också inom kyrkan att växa fram en samtidigt innerlig och aktiv riktning, i mångt och mycket genom ideella och personliga relationer, påverkad av studentrörelsen och derför i gott samförstånd med denna, där den inte rent av är att betrakta som en direkt utformning i församlingen av studentrörelsens liv och vilja (jmfr. doc. Bohlin i «Det andliga nutidsläget och kyrkan», sid 149—155). Detta sammanhang kan spåras så, att ett nyvaknat församlingsliv börjat uppstå kring en präst av «de våra», eller så, att det kyrkliga livet knytter sig till någon ungdomsförening, som direkt näres av de kyrkl. ungdomskurserna. Inte heller får väl förbises, vad Diakonistyrelsens sekreterare redan

hunnit med, och att de alla stamma från den kristl. studentrörelsen. Hur hoppfullt det alltså ibland kan se ut får dock ej förbises att det finns hela områden där kyrkan just inte lever t. ex. slätten kring Mälaren, Hjälmaren och norra Vänern, ett stort bälte tvärsöver hela Sverige. Här försöker vår rörelse efter bästa förmåga att stå rent angripande. Här behövs allt som kan presteras av korståg och skriftspridning, föredragsbyråns verksamhet m. m.

Detta är i grova drag läget. Mitt upp i det står studentrörelsen. Det är kanske inte så lätt att ange dess roll exakt. Vad den hjälpt att få fram, återverkar på den själv. Ett för många hoppfullt tecken är att unga människor med den vita mössan valt Kristus till konung. Att tänkande människor ha en övertygelse, att studentor tro på och ha gemenskap med levande Gud. Därför var det heller inte underligt, att studenterna och kyrkan, när de bada om än sakta började röra på sig, funno varandra.

För studentrörelsen liksom för kyrkan står Guds gärning, Gudsriket, såsom det högsta. För frikyrkligheten är intet angelägnare än trosgemenskapen i Kristus. Schartauanismen åter lever på Andens helgelseverk. I varje ensidighet, vilken styrka den än medför, ligger en fara. In i det fördolda livet i Kristus måste också vår rörelse, ty också Kristus är en Guds gärning. Vi måste se till, att allt det kyrkliga arbetet uppbäres av ett stilla och rent inre liv. Teologiserandet kan bli en ödeläggande faktor. När tendensen går därhän att fromhet och hängivenhet finns i den frikyrkliga sammanslutningen, men lärdom och teologi i vår studentrörelse, då är det på tiden att se upp. Nu går lyckligtvis ej problemställningen att förenkla till en sådan analogi. Men en ny generation har på tio år vuxit upp, en generation, som arbetar i 1909 års former utan att ha varit med om uppkomsten av den anda, för vilken formerna varit stöd. Det var den tidens studenter förbehållet att gå före; vi måste se till att leva så, att det ej sinar för oss själva.

Kyrkan har mycket att sona. Det var kanske kyrkans fel att vi i Sverige fått en så pass stark frikyrka. Om nu kyrkan förgäter det, som är tillryggalagt, så dess mer studentrörelsen. Den får ej heller i dagsläget okritiskt hålla med kyrkan, där orena moment och kyrkopolitiska avsikter ofta blottas. Men å andra siden måste den söka det speciellt kristna i den församlingsgemenskap, som kan förmedla syndernas förlåtelse och ställa ett mål

utöver sig själv i det egna folket. Att vi ej vilja dömas med den dom, som kan drabba kyrkan, är därför, att vi ej ha kyrkans utan vår egen korta historia bakom oss. Men ansvaret, som kristendomen givit oss för vårt folk, vilja vi taga helt — just därför att det är kristligt att så göra. I förhållande till kyrkan vilja vi vara självständiga, men villiga att med kärlekens blick se brister och avhjälpa fel, *att tjäna.* Vår studentrörelse måste framför allt vara en *kristlig* studentrörelse, men som *Sveriges* kristliga studentrörelse måste den växa i gemenskap med den nationella fromheten efter de linjer vår egen korta historia och våra djupaste religiösa behov — både i att taga emot och ge — utvisa oss. Studenter äro vi och må vår erörringslusta bli än starkare inom den akademiska världen och vår enhet fastare! Kyrkans sak är i första hand ej vår. Men vi äro i rörelse. Och måtte det märkas! När kyrkans sak ger vår rörelse mål, då vilja vi *tjäna.*

Kanske det blir att följa vår Herre?

Elis Malmeström.

EN UMODERNE SVENSK BOK

Sandhet er tidens datter,
visdom er evighetens.
Leonardo da Vinci.

När en fristes til å bruke glosen umoderne om «Det andliga nutidsläget», så er det ikke fordi det i og for sig er så skrækkelig ikke å være «moderne». Tvert i mot, man kan visst si at det umoderne er på moten i vor tid. Men når en bok — som denne gjør det —, likefrem strutter av selvbevisst følelse av å være moderne, og man sa under læsningen får det indtryk at den er avlægs netop i hovedpunktet, da ligger der en saklig replik i å gi den karakteristikken umoderne.

Med boken mener jeg da «boken som den er opfattet», ikke «boken som den oprindelig er ment». Den er ment som fri mænds fri ord i store spørsmål. Når erkebiskopen sat for bordenden under denne debat, da var det fordi han har en hensynsløs tro på åpenhjertighet, og en suveræn foragt for hermetisk kristendom. Alvorlige mennesker skal få ordet og si akkurat hvad de mener — det har kristendommen ingen ting å frygte av. Hvad er ikke dette for et forfriskende syn, når man tænker på den magiske frygt vore kristne kredse har for et frit ord om vor tro eller vor livsanskuelse.

Boken som den er ment er moderne nok. Og det er typisk for den eiendommelige sandhetskjærlighet som hersker i store kristne kredse at de har fåt dreiet det slik at erkebiskopen skal ha godkjendt alle de værste radikalismer i boken — mens man tier om de sterke konservative røster som også har ordet i den. Erkebiskopen hadde ikke læst avhandlingene, han hadde netop ikke villet læse dem på forhånd fordi han ikke vilde autorisere noget som helst, bare i kristelig fordomsfrihet og i frygtløs tro indtok præsidiet under åndernes brytning. Burde han ikke gjort det, var det uvorrent? Burde han visst hvad følgerne blev når der faldt uskikkelige ytringer i hans nærvær? At så vilde gode venner tillægge ham selve ytringene?

For det første tror erkebiskopen godt om menneskene. Han er kanske i så måte ganske umoderne i kirkens leire. Mindre gode hoder har ikke råd til å holde et så godt hjerte. Og for det andet tror han på kirken og kirkens embede ikke bare som en historisk kraftledning, men også som en kraftfaktor i voksende utfoldelse jo mer den brusende virkelighets stryk får skylle gjennem dens rør. Han er ikke ræd for at embedet skal få en skvæt fra hjulene når farten blir sterk. Han er ræddere for at embedet skal skrumpe ind av pur ukrænkelighet.

Boken som han har ment den er et vidnesbyrd om kristen uræd-het og om den frie ånd hvori kirkens mænd bør møte tidens merkelige længsel efter livsindhold. Han har glædet sig over at mænd fra alle fag og klasser og partier har kunnet komme sammen i fælles interesse for religionen [1].

Men boken *måtte* bli opfattet anderledes. Mennesket er slik indrettet at det søker en enhet i hvert fænomen. Derfor kan man ikke holde fast på at 10 mand som har skrevet én bok ikke har noget fælles. Hadde de endda skrevet hver sin brochure i en fælles serie — men nu tar man det hele i hånden på en gang og leter efter en karakteristik av fænomenet. Så meget mere måtte boken bli opfattet som den er blit — som et forsøk på en ny radikal tanke-orientering av kristentroen — fordi der er en række av indlæggene som har et fælles præg av dogmatisk revolte; de øvrige indlæg har ikke noget slikt fællespræg, de er spredte bemerkninger om mer isolerte fænomener

Under kampen spør man desuten ikke så meget efter de steder hvor der bare er stående artillerifegtning som om de punkter hvor der merkes en offensiv. I så henseende måtte denne bok uvilkårlig bli merket av professor Linderholms og de andres markerte offensiv.

Dette angrep med hele dets basis og front er imidlertid ganske forfeilet, ganske desorienteret og derfor beklagelig. Motstanderne vil nemlig uvilkårlig gruppere også sine kræfter efter offensivens linjer. På denne måte føres vi mange år tilbake, sinkes i vor fremmarsj, heftes i vort arbeide.

[1] Jeg mener forresten at man er altfor nøisom når man – for å ha navnene med? — tar indlæg som ateist-humanisten *Knut Kjellbergs* og syndikalisten borgmästare *Lindhagens* og anser dem for utslag av religiøs interesse.

Det er i sandhetens navn professor Linderholm vil vinde seir. Men han fegter i virkeligheten for et forældet syn på sandhet. Han roper på sandhet, klarhet, — han vil ha «rent spil og klar besked». Men blir ikke hans klanhet bare et skin? Er denne sandhet ikke så overfladisk at den fører os nærmere en løgn?

Kravet på sandhet kommer altid sterkt op under en realistisk reaktion mot romantisk uklarhet. Da Dostojevski i 1878 skulde karakterisere «en ung mand av vor nyeste tid» var det en mand «ærlig av natur, krævende sandhet, søkende sandhet, troende på den». Der er en del av professor Linderholms indlæg som gjør en stemt for å gi dets forfatter selve denne vakre karakteristik. Vi henrives altid av ærlighet og hensynsløs tro på sandheten.

Men har den menneskealder som ligger mellem 1878 og nu ikke forandret ordenes valør?

Sandhet var dengang ett med klarhet. Sandheten eidde ikke slør. Den var granitfast og den hadde speilblankt slepne kanter. Jo nærmere vi imidlertid er kommet sandhetens billedstøtte, desto mer har vi følt at den «ikke kunde tale». Det som vore fædre dyrket som et ideal, sandheten om tingen, sandheten klædt i de klare og blanke og kolde ord, denne sandhet forekommer os livsfjern, virkelighetsfjern, — en halvhet, et fragment, ikke det hele livsbilledes avglans.

Sandheten som forstandens verk er blit ensidig, fattig, en løgn om livet istedetfor et lys over livet. «En ung mand av vor nyeste tid» føler det ganske anderledes, som når K. G. Chesterton protesterer mot at en gal mand skal være en mand som har mistet forstanden — nei, en gal mand er en som har mistet alt andet og bare har forstanden tilbake, sier han.

Vi vikler os netop nu ut av en tid som bare hadde forstanden tilbake. Det er dette professor Linderholm ikke forstår.

«Vi må beslutsomt ofre alt som for sandhetens skyld må falde», sier han.

Og så falder der mange ting. Det som blir tilbake av tro er tilsidst sammenfattet i en slags bekjendelse. Om denne mener vel forfatteren at han er i sandhet når han bekjender den. Jeg mener at han da tar feil.

Vor generation — hans og min — er vokset op i en tid da ikke noget var sterkere end videnskapens sandhetsbegrep. Vi gik og følte på hver salme-linje om vi nu virkelig kunde synge

den, om ikke dens uttryk gik ut over hvad vi «i sandhet», ganske nøgternt, «ord for ord» kunde bekjende. Når vi «ofret» mange ting for sandhetens skyld, så var det ikke i overmodig flothet, men i sammenbidt vilje til ikke på noget sted å være u-egte og usande.

Men nu er eksperimentet ført til ende. Efter at det var rensket ut alt som kunde støte forstanden —var så sandheten eneherre? Var vi da egte, lyse, fri? Når vi nu tar Linderholms trosbekjendelse, hvor alt som støter vor hjerne er tat bort, og vi sa bekjender den — er vi da nøgternt, realistisk i overensstemmelse med den? Er vi i sandhet?

Nei.

Vi kjender at vi lyver, ikke mot vor forstand, men mot hele vort væsen, mot hele vor tro om vi vilde fremsi den. Det som støtte os i det gamle var *formuleringen*. Det vi savner i det ny er *indholdet*. Vi kjender det ny som fattigdom, som tomhet. Vi gik i sin tid ut fra at en gal mand var en mand uten forstand. Efterat vi nu har fåt eliminert alt andet bort og har bare forstandsuttryk tilbake, kjender vi først for alvor at det er galt fat med os.

Linderholms bekjendelse er like så usand og utilfredsstillende for den som tror som det konventionelle tiltalesprog er det for den som elsker. Den lyver ikke ved å si for meget, men ved å si for litet.

«*Sandheten gripes kun i fromhet*» satte Krarup nylig til motto for sin bok om Livsanskuelse. Et slikt ord virker forløsende på os. Fromhet er rigtignok ikke et klart begrep, men vi kjender det allikevel moderlig varmt for vor tro og dens sandhetslængsel, sammenlignet med det kolde logisk-videnskabelige sandhetsbegrep.

Selve ordet sandhet holder på å tape sin ildnende magt, sin himmelske glorie. Vi forstår bedre end Ibsen hvor træffende hans ord var om sandheter som ikke blev over tyve år gamle. Vi leter efter noget mer end sandheter, som er tidens døtre, vi leter efter den visdom som Leonardo kalder evighetens datter. Vi har set slike sandheter som darwinismen i deres bedårende frøkendage, da alverden tilbad dem, og vi ser dem nu som videnskapens gamle tanter som den unge generation helst holder litt uærbødig moro med.

For «sandhetens» skyld holder vi ikke flere offerfester.

Skal noe falde nu, så er det ikke for sandhetens skyld, men for livets skyld. Og dette gir en ganske anden fremgangsmåte. Det gjør os enkeltindivider mere passive på èn vis, men langt anderledes aktive i realiteten. Sandheten er ætsende, angripende, den skal partout ha dræpt det «usande», den er som Cromwell i Ely-katedralen da han med sverdet hugg hodene av de hundreder små marmor-helgener som var kirkens pryd. Sandheten er negativ. Livet derimot er positivt rettet. Det fæster sig ikke ved de steder hvor der kan sies *nei*; det leter efter noget å si *ja* til. Derfor kan livet la meget stå selv om det ikke længer brukes. Bare det som står iveien for livets egen utfoldelse, blir umiddelbart trængt tilside og vil i sin tid falde.

Det er noe overmodig naivt ved overhodet å ville sætte op en ny trosbekjendelse. Linderholm verger sig med at han gjorde det «på opfordring». Man gjør ikke noget så uhyrlig bare på andres opfordring. Der er noe tilbakelagt, fortidig også i den selvbevissthet som våger et slikt forsøk. Den er uten historisk ydmyghet. Vor tid karakteriseres ved mistillid til vor evne til å greie verden. Vor respekt for de gamle tider er i vekst. Vi længter efter styrke ved å knytte båndet tilbake til dem. En hvilkensomhelst «ny» trosbekjendelse vilde berøve os den troesstyrke som ligger i fællesskapet med den gamle kristenhet, med dem som før os «i Din tro og Din frygt har forlatt dette liv og nu nyder Himmeriges glæde».

Nye, utspekulerte formuleringer som skulde dække indholdet i vor tro er vi ikke istand til å lage, netop fordi vi med hele vor utrustning, vor vane, vor utdannelse, vor skolering er fængslet som i et legeme av den videnskabelig-intellektuelle tankebygning og tanketeknik. Vi kjender dens fattigdom, men kan likefuldt ikke fri os fra den, ialfald ikke når det gjælder teoretiske formuleringer. Vort håb står til at vi kan *leve* os frem, vor frigjørelse venter vi indenfra, fra gudslivet i os. Det gjælder først at livet kommer, så ordner nok formene sig.

Instinktmæssig sier vi os også selv at nye uttryk for vor tro ikke fabrikeres av en som er sig bevisst at nu sitter han og får dem istand. Også i disse ting gjælder krybbens og staldens parallel.

Overhodet å vilde føre fornyelsen frem på denne radikalt bråkende måte er håbløst. De andre herrer i boken som taler om de gamle dogmer som anstøtsstene, beviser det selv ved den manglende sprængkraft som er i deres følelse. Sålænge religionen skal tjene som et liebhaberi, en musikalsk nydelse, en vinløvkranset ramme om livet, da er der altid nok å fæste sig ved at selvmotsigelser og lignende. Men bryter den frem i ens indre som et ubændig livsbehov, som en hensynsløs trang til liv, til frigjørelse, til sjælelig åndedræt, da blir alt det formelle bagateller. Vi har mistet troen på at vi vinder den dannede verden for evangeliet ved å ta væk dogmenes anstøtsstene. Ved å fremholde et nyt, sterkt religiøst behov, vindes også den dannede verden. Eller rettere: når dette behov er tilstede, så ophæves forskjellen på kulturmennesker og uoplyste.

Det moderne i betydningen: det som passer til vor tids trang er derfor ikke en ord-kultus enten den nu er radikal eller ortodoks. Mer typisk end den svenske bok er derfor f. eks. et litet skrift av Max Maurenbrecher med den moderne titel: «Åbenbaring». (Offenbarung; eine Probepredigt, Langensalza 1919). I vemodig overensstemmelse med sit navn begyndte dets forfatter for 20 år siden å ville bryte ned kirkens mure, han, den forhenværende prest, blev en av socialdemokraternes førere i kampen mot kirkens usandhet. «I årevis har jeg offentlig bekjæmpet ordet Gud, og har villet bane vei for en «gudløshetens fromhet». Men jeg blev ikke fri . . .» Og så står han nu frem på prækestolen igjen og bekjender, ikke først og fremst ordene, men kraften han har kjendt og erfaret, den åbenbaring at Gud gir seier over livet.

Det vilde være uret mot professor Linderholm om man ikke indrømmet at også hos ham er der forståelse for livets første-ret overfor teologien. Han vil være teologisk radikal, men *religiøst konservativ,* sier han. — Feilen ligger i disse tings rækkefølge. Den religiøst konservative, det vil si: den som *lever* det sterke religiøse liv, vil altid være teologisk radikal, d. v. s. mer eller mindre likegyldig overfor formen. Slik var reformtionstiden. Det var de to religiøst fattige tider, først ortodoksiens og senere rationalismens som la slik vegt på formerne.— Linderholm sier:

«Det er kirkens vanskelige, men uavviselige pligt á oversætte nyprotestantismens nyvundne religiøse indsigt i levende religiøsitet . . . Den teologiske forenkling kan ikke bli en religiøs magt uten i forening med en vækkelse i dette ords bedste betydning».

Mener da professor Linderholm at der der går nogen direkte vei mellem teologisk forenkling og personlig vækkelse? Jeg mener tvertom: at en så detaljert beskjæftigelse som hans med alle diskuttable punkter i kristentroen fører bort fra kristendommens personlige angrepskraft.

«Det er ikke nok å rive ned», sier han pludselig mot slutten. «Det er en blot altfor let sak, for det falder jo av sig selv. Vi må bygge op noget nyt. Og dette opbyggende er ikke andet end i personlig liv, i kirke og i samfund, å gjøre alvor av Jesu tro og liv».

Disse ord gjør jeg til mine. Men de er den strengeste dom over et skrift som i disse alvorlige tider lar nedrivningsglæden florere uten å gi kraft til nogen livsens byggende virksomhet.

EIVIND BERGGRAV.

AARET SOM GIK

Norges kristelige studenterbevægelse 1918—1919.

Norges kristelige studenterbevægelse kan kanske tale om mere fasthet i institutionen, mere enhet i ledelsen end før. Dertil bidrager ikke lite, at vi i det aar som er gaat har faat to sekretærer, som ofrer hele sin tid for studenterbevægelsens arbeide. Den ene sekretær kan være stadig paa reiser, besøke lokalforeningerne rundt i landet. Den anden sekretær leder arbeidet i Kristiania.

Det kan kanske fortælle lidt om vor studenterbevægelse, at to teologiske kandidater vil sætte sit arbeide ind der i en tid, da der ellers er mangel paa arbeidere i alle kristelige institutioner.

Det har ogsaa sin interesse at fortælle, at stortinget efter ansøkning fra studenterbevægelsen har bevilget løn til en ekstraordinær prestestilling ved domkirken i Trondhjem. Presten skal ha sit væsentlige arbeide blandt studentene ved den tekniske høiskole og Studenterbevægelsen har selv faat utpeke manden, den vil ha. Trondhjems bystyre har ogsaa støttet Studenterbevægelsen i denne sak ved at bevilge husleiegodtgjørelse til presten.

Tidligere har Kirkedepartementet hjulpet Studenterbevægelsen til at faa en ung prest av Studenterbevægelsens folk til at ta sig av det kristelige arbeide ved Landbrukshøiskolen paa Aas. Det er kanske noget nyt i Norden, at det offentlige hjælper til at faa ansat to «studenterprester».

Norges Kristelige studenterbevægelse har i aar begyndt at utgi et eget blad for gymnasiaster «Gymnasiastbladet» som allerede har ca. 800 abonenter.

Der blev iaar ikke avholdt noget norsk studentmøte paa grund av det store nordiske møte paa Nyborg strand i Danmark, Men saa deltok til gjengjæld ca. 130 norske studenter i Nyborg-strand møtet.

Et meget vellykket gymnasiastmøte er derimot avholdt med 180 deltagere. Dette møte var bemerkelsesværdig, fordi det med en gang, pludselig og uventet løste det vanskelige problem for os: Hvorledes skal vi faa gymnasiaterne rigtig interesseret for bibelstudiet. Det er en gammel og velkjendt sak fra vor nordiske studenterbevægelse, at vi ikke kan faa bibelstudiet slik til, som de kan det i England og Amerika. Men paa dette møte blev bibelstudiet det centrale i møtet, det som grep gymnasiasterne mest. Vi samledes i smaa kredser paa 15—20 deltagere i hver. Lederen var ordstyrer, han kunde spare sig nogen indledning. Straks emnet eller teksten var git, begyndte samtalen. Alle hadde noe paa hjerte. De fastsatte bibeltimer strak ikke til, gymnasiasterne vilde stadig «ha mere». Saa maatte man ty til de tidlige morgentimer, til aftentimer efterat rosignalet var gaat.

I likhet med ifjor blev der ogsaa iaar arrangeret jordbruksarbeide for gymnasiaster, dog ikke i samme utstrækning som ifjor. Ca. 30 gutter arbeidet en maaned paa Vang ved Hamar.

Jeg vet ikke om Studenterbevægelsens arbeide har nogen andel i at der iaar har meldt sig næsten det dobbelte antal unge studenter til det teologiske studium, sammenlignet med tilgangen ifjor. Men der har været drevet et planmæssig arbeide fra studenterbevægelsens side for at gjøre kirkens kald levende,for at motarbeide den ensidige interessse blandt gymnasiasterne for de praktiske erhverv og de naturvidenskabelige studier.

Norske studenters kristelige forbund, studenterforeningen i Kristiania, kan ikke tale om nogen synderlig fremgang i det aar som er gaat. Høstsemestrets arbeide blev for en stor del ødelagt av

spanskesyken, og vaarsemestret stod i stridens tegn. Striden gav sig utslag i en del stormende møter med diskussioner av indre anliggender. Meget opsamlet misfornøielse fik utløp, og det renser altid godt op i alt foreningsliv. Men efter de slagord striden dannet, fik den en noget principiel karakter, idet oppositionen dadlet ledelsen, at den hadde ladt det *opbyggelige* i programmet faa for stor plass paa bekostning av det *tankemæssige*.

Men slagordene dækket ikke stridens gjenstand. Misfornøielsen laa dypere. For det første maa Studenterforbundets ledelse bebreide sig, at det ikke har lykkedes den at gjøre Studenterforbundet til et hjem for de kristne studenter. Der har ikke vinket medlemmerne en hjemlig hygge imøte, naar de er kommet til møte. Krigen med dens økonomiske tryk, indskrænkninger paa alle hold ogsaa paa husrum, har bidrat til at hindre Studenterforbundet i dette arbeide.

Men der kom mere til: i en urolig gjærende tid med alles krig imot alle, hos os med teologiske stridigheter i tilgift, er der en længten tilstede efter en som kan si det forløsende ord, efter en som kan gaa foran i en alvorsdyst. De kristne studenter længtet efter at Studenterforbundet kunde hjælpe til at skaffe klarhet i al uklarhet. Men naar længslerne ikke blir opfyldt, blir der let misfornøielse og bitterhet. Og naar Studenterforbundet ikke magter at tænde og lyse vei i taake, faar det undgjælde.

Der kom selvfølgelig ogsaa mere til, meget som studenterne selv bærer ansvaret for, men det hører ikke hjemme her.

Men striden har sikkert været til det bedste. Den har ialfald atter skapt arbeidslyst. Bare alle vilde gaa længere ind end til en institution for at faa svarene, helt ind til Jesus Kristus!

En gren av Studenterforbundets arbeide har kunnet glæde sig ved større tilslutning: Socialstudiekredsen. Den begyndte sisste vaarsemester at forlate gammel praksis, utelukkende at studere kristelig social litteratur, og gik over til under en fagmands ledelse at sætte sig ind i sociologiens grundprincipper.

Nogen nærmere tilknytning til det almindelige kirkelige liv har ikke Studenterbevægelsen havt i det aar som er gaatt. Og det kan være heldig saa længe det kristelige liv er saa oprevet som det er hos os idag. Tilknytning maa næsten nødvendig bli tilknytning til et stridende parti.

Men tilknytning til det almindelige studenterliv har der været,

og der ligger vel Studenterbevægelsens nærmeste opgaver. Studenterforbundets hus har været studentenes hus. Like fra Studensamfundets bestyrelse til de andre studenterforeninger har holdt til hos os. Studenterforbundet har fortsatt med dyrtidsbespisning for studenter. Og i Studentersamfundet har det kristne studenterforbunds medlemmer spillet en ikke ubetydelig rolle.

Vor kristelige studenterbevægelse er ialfald en institution som er gaatt ind i vort lands studerende ungdoms bevissthet. For nogle dage siden overraskedes vi av en testamentarisk gave paa 25 000 kr. fra en ung student, som i sine gymnasiastdage var kommet i berøring med vort gymnasiastarbeide. Det taler ogsaa sit sprog.

Nu gjælder det, at vi vokser i indre kraft.

ARNE FJELLBU.

Danmarks kristelige studenterforbund. 1918—1919.

Det forløbne aar har paa flere maader været et overgangsaar for Danmarks kristelige studenterforbund med ret stærke indre og ydre brydninger. Modstridende anskuelser om arbejdsmetoder, der efter nogles mening hænger sammen med et ganske forskelligt grundsyn, har altid været fremme i den danske studenterbevægelse. Kampen har i henved 20 aar navnlig været ført angaaende et forfatningsspørgsmaal, nemlig om der burde kræves en saakaldt basiserklæring (en skriftlig personlig kristelig bekendelse) for at opnaa stemmeret paa generalforsamlingen. En saadan har siden sammenslutningen 1915 været krævet i vort forbund, men efterhaanden var basiskredsen svundet saa stærkt ind, og den var et saa slet udtryk for forbundets kristelige liv, at de fleste — selv principielle basistilhængere — ansaa det for haabløst at bevare den under de foreliggende forhold. Paa en generalforsamling 31te maj blev der derfor vedtaget følgende ændring af den omtalte paragraf: «Stemmeret paa forbundets generalforsamling har ethvert medlem, der har været medlem i 3 maaneder og vedkender sig forbundets formaal.» Ganske vist har en del af vore bedste medlemmer været meget betænkelige ved dette skridt; paa den anden side er der dog tegn til, at man nu fra flere sider vil glemme fortiden og begynde at arbejde. Derfor vover vi imod haab med haab at tro, at der i denne henseende vil begynde en ny tid for vor studenterbevægelse, i hvilken alle, der er enige om det væsentlige, i fællesskab tager fat paa arbejdet.

Dernæst har forholdet til Indre mission spillet en betydelig rolle i det forløbne aar. Indre missions formand pastor Carl Moe udgav september 1918 en pjece: «Hvad er den indre mission og hvad vil den?», som han tilegnede studenterforbundet. Denne pjece indeholdt foruden en redegørelse for Indre missions formaal og virksomhed et skarpt angreb paa den moderne theologi og et friere bibelsyn. Som et indirekte svar herpaa blev der skrevet nogle «Smaa betragtninger i anledning af pastor Moes pjece» i vort medlemsblad «Sursum Cor-

da» for oktober 1918 om emnerne: «Det ene fornødne», «Ikke imod sandheden, men for sandheden», «At de alle maa være eet». Dette i forbindelse med andre omstændigheder bevirkede, at der opstod et ret spændt forhold til Indre mission. Dog gød det olie paa vandene, at Studenterforbundet sendte følgende telegram til Indre missions efteraarsmøde: «I tillid til, at ordet: Den, som elsker sin søn, revser ham, ogsaa gælder paa vort indbyrdes forhold, sender Danmarks kristelige Studenterforbund sine bedste hilsener» — og fik svar tilbage med ordene 2 Tim. 2, 1—2.

Nu i foraaret indbød saa Indre missions bestyrelse 20 studenter til aarsmødet i Esbjerg; de fik rejsen betalt og blev indkvarterede rundt om i byen. Det endte med, at ialt 50 studenter kom til at deltage i mødet. Det, som paa forhaand navnlig optok sindene og fyldte mange, baade gamle og unge, med ængstelse, var den forhandling der var sat paa programmet om «Den moderne theologi og Indre mission», indledet af pastor Agger. Den forløb imidlertid langt over forventning; indlæggene var gennemgaaende fra de ældres side præget af en uventet fordragelighed og stor hjertelighed og fra begge sider af god vilje til at komme hinanden i møde og fastholde enigheden i det væsentlige. En noget mere principiel udredning kunde vel have været ønskelig, men var vel under de foreliggende omstændigheder vanskelig. Men det blev slaaet fast, at studenterbevægelsen som saadan ikke har nogen bestemt theologi, men indenfor sig rummer mange afskygninger, selvom den som helhed betragtet vel nok har et friere bibelsyn end den gamle Indre mission. — Det er, forekommer det mig, af næsten vital betydning for begge parter, at de finder hinanden, og der er vel trods alt nogen grund til at tro, at Esbjerg-mødet har bidraget til at bygge bro.

Af møder, som har været afholdt i aarets løb, bør særlig følgende fremhæves: Ricards rusmodtagelse med emnet: «Søger, saa skal I finde«. Pastor E. Saulier fra Paris: «Les mouvements idéalistes et religieux en France». Professor Billing: «Kristi betydning for vor tro». En meget livlig forhandling blev indledet af redaktør Nicolaysen om: «Den moderne klassekamp». Pastor Hans Koch: «Mand og kvinde». Paaskemøde ved pastor C. Moe. — Genforeningen med sønderjyderne har jo optaget sindene stærkt i det forløbne aar; i december havde vi et møde med taler av højskoleforstander Rosendal og redaktør A. Grau, i marts havde vi en forhandling om grænsespørsmaalet, og i april en meget vellykket fest for de hjemvendte sønderjydske krigsfanger.

Det, som er centrum i hele aarets arbeide, er imidlertid vore sommermøder, hvor ogsaa en langt stærkere kristelig intensitet er tilstede end i det daglige arbejde. Her maa nævnes vort pinsemøde i Haslev, hvori ca. 40 deltog; maalet var at komme nærmere til Gud og til hinanden og dygtiggøres til arbejdet, og dette lykkedes ogsaa i nogen maade. — Vort danske sommermøde (11.—17. juli) var stærkt præget af, at ca. halvdelen af deltagerne var russer; dette lagde en egen, ungdommelig, men ogsaa inderlig stemning over dette møde. Her virkede navnlig stærkt pastor Hans Kochs foredrag om «kristendommen og den sociale revolution» og pastor E. Geismars slutningstale om: «Jesus, min Herre». — Meget

forskellig herfra var det nordiske møde (15.—21. aug.); disse dage og ikke mindst det snævrere delegeretmøde bagefter (21.—22. aug.) gav os mange nye impulser ved foredragene og ved det indtryk, vi derigennem og ved samværet fik av bevægelserne i vore broderlande.

Vi er nu begyndt paa et nyt arbejdsaar, taknemlige over, hvad Gud har givet os ikke mindst i den forløbne sommer, men ogsaa med tro til, at Gud baade kan og vil give den danske kristne studenterbevægelse langt mere i fremtiden, naar blot vi er tro.

København, septbr 1919.

Tage Schack,
sekretær.

Sveriges kristl. studentrörelse. Tiden aug. 1918—aug. 1919.

Såvisst som sommarmötena kunna sätta sin prägel på förbundens arbete under terminerna, såvisst kan det ovan angivna arbetsåret karakteriseras genom sin inledning, Sigtunamötet i aug. 1918. Mötets betydelse låg ej minst i, att vi nu efter tre års väntan åter kunde samlas till ett svenskt studentmöte; det skedde i samband med Sigtunastiftelsens invigning. Det påtänkta nordiska mötet i Uppsala 1917 hade ju ej kunnat bli av. Av programmet bör kanske främst framhållas de två sista dagarnes förhandlingar, vilka avgjort och lyckligt bildade mötets kulmen, diskussionen om auktoritet och frihet, nattvardsgången med skriftermål av biskop Eklund, professor Billings predikan, och doc. Lindbloms föredrag om «andakt». Så fick Sigtuna inleda höstterminans arbete. Väl hade deltagarsiffran vid mötet måst ansevärt begränsas, men alla förbunden voro doch väl representerade.

Se vi så på terminernas arbete på de fyra månen och våga vi oss på en karakteristik, så ha vi först Uppsalaförbundet, det mest teologiska och mest diskussionslystna. De olika grupperna, så många att jag ej vill räkna upp dem, ha alla arbetat på sina olika uppgifter. Men också mycket har varit gemensamt och bland ant kanske vi med störst glädje nämnar biskop Eklunds föredrag: Kunna vi vänta en ny religiös väckelse? (Vår Lösen, julnumret 18) och prof. Billings: Kristi betydelse för vår tro. Efter sådana föredrag känner man sig tacksam. En strålande söndag i maj med sol och vind höll prof. Reuterskiöld friluftspredikan vid Läby ödekyrka; nära Uppsala, vars restaurering i viss mån har blivit en uppgift för Uppsalaförbundet.

Stockholmsförbundet är väl det mest allmänt — kulturellt och socialt intresserade. Därom tala ämnenas och talarnes val. Det är dessutom fritt från teologer. Två bibelkretsar ha där hållits. På hösten besökte stockholmarne uppsaliensarne och på våren besvarade de senare visiten. Och i februari möttes båda i Sigtuna till två riktigt goda dagars samvaro som en inledning till vårterminens arbete. Så måste det också få bli i framtiden. Vi behöva alla varandra.

Kanske Lundaförbundet är Stockholmsförbundet mest likt? Det är socialt intresserat och med ett stort söndagsskolearbete. Det kanske också är det djupast religiøst orienterade! Där har hållits en serie foredrag om «Kristendomen och det individuella, nationella och universella» och «gemensamma serien» å Akademiska föreningens stora sal i sociala ämnen. En särskild krets för socialt studium finnes.

Till sist också Göteborgsförbun-

det. Dess äldsta generation är utan tvivel starkt påverkad av prof. Vitalis Norström († 1916), de yngre gå i en mindre tanke- och viljemässig riktning. Liksom Stockholmsförbundet saknar det grupper. Det har sin tradition likmätigt haft en offentlig föredragsserie med prof. A. Billing, V. Grönbech, Köpenhamn, och dompr. Pfannenstill som talare.

Gemensamt för alla är att tre böcker ha väckt till liv en diskussion som varat från jul till terminens slut: Assarsans «Fädernas kyrka», en katolsk propagandaskrift, Lydia Wahlströms «Daniel Malmbrinck», en modern människas trenne omvändelser och «Det andliga nutidsläget och kyrkan» med ett fång av problem i kyrkoliv och teologi. Kring den senare har en hel litteratur börjat växa upp.

Härtill bör kanske fogas att studentrörelsens sekr. under vårterminen gjort en resa till alla förbunden och därunder hållit åtminstone ett föredrag eller diskussionsinledning, missionsstudium o. d. på vart ställe. — Tyvärr måste nog medgivas att det uppbyggliga varit svagt företrätt. Det största förbundet samlar ej 10 pct. av medlemmarna till sina bibelstudier. Vi stå ej till svars med det.

Från och med juli månad i år har arbete också bedrivits bland studentkompanierna. I vårt land exercerar den vapenföre studenten 500 dagar och utbildas då till befäl i särskilda kompanier, arméfördelningsvis (alltså 6) hopförda för infanteriet, i skolor för specialvapnen. Överallt har övningstid ställts till förfogande för våra föredrag. En erfarenhet har vunnits: att det går och måste gå bättre, och en annan: sedligheten, det rent praktiska problemet, är inkörsporten till religionen på det stadiet. Den sedliga nöden kan föra till den religiösa kraftkällan, bönen är det skarpaste vapnet mot osedlighetens snärjgräs. I detta arbete är den synpunkten tillämpad: Överallt där studenter finnas, skall den kristliga studentrörelsen med sina ideal och med sin tro vara med — för att väcka och stärka kristeligt liv.

Studentrørelsens arbete bland gymnasister, seminarister och kvinneliga studerande har under året bedrivits som förut. Två möten av vardera slaget ha hållits i sommar (= 6). «Uppåt» har flyttats till Uppsala. Resesekr. teol. kand. frøken Elsa Karlsson och fil. kand. Paul Ternstrand ha efterträtts av teol. kand. frøken Marie Cranqvist och fil. stud. Åke Hedelin. (Se studentrörelsens n:r av denna tidning, 1918).

Som avslutning på terminens arbete och början på nästa kan studentmötet i Hedemora i år anses. Var det under en stark känsla av något nytt, av helgd, man nalkades Sigtuna och vistades där, så var det här mer det otvungna kamratskapet, den vissa inre enheten, som dominerade. Sigtuna vill jag tänka mig som en mönstring av krafterna, Hedemora som en samling av dem under nästa arbetsårs ansvar. Båda ha varit nödvändiga; kanske ha vardera givit det rätta i den rätta stunden. Vi tacka för dem. De ha varit oss givna av Gud.

Så erkänna vi också tacksamt Nyborg—Strands stora gåva. Den kom från hjärtat. Nästa års redogörelse måste börja med den.

Elis Malmeström.

Finlands Kristliga studentförbund läseåret 1918—1919.

Det gångna verksamhetsåret har erhållit sin prägel derav, att vi lyckats återknyta de snart nog förgätna banden med de skandinaviska länderna, ty det i Vadstena 1914 hållna mötet kan nästan nog räknas tillhöra den nuvarande studentgenerationens förhistoriska tid. Allt sedan dess, ända till hösten 1916, har vårt studentförbund endast engång varit i personlig beröring med våra västra grannländer. Vi åsyfta härmed kyrkoherden Skovgaard-Petersens uppfriskande besök i vår huvudstad der han med sin kraftiga förkunnelse fik även studenterna i rörelse. Vårt lands avlägsna läge och det ryska förtrycket har tvingat oss att hela krigstiden leva inklämda i vår egen krets ända till senaste höst, då en förändring inträdde.

Redan i början av läseåret kunde Förbundet glädja sig åt besöket av biskopen i Karlstads stift J. A. Eklund. Han vann oss alla genom sitt älskliga sätt och sitt om personlig fromhet vittnande föredrag: «Faran att förflackas». Snart därefter fingo vi höra teol. kand. A. Lehtonen berätta för oss om studentmötet i Sigtuna vid stiftelsens invigning samt lektor P. Mustala om det andliga arbetet i Tysklands krigsfångläger. På et senare möte föredrog vår ordförande, professor A. Hjelt, om arbetet i soldathemmen i Skandinavien och Tyskland. — På våren 1919 anlände sedan, trots ishinder, ärkebiskop N. Söderblom i och för akademiska föreläsningar om Luther och om den evangeliska katolisismen. På samma gång höll han även på ett av Förbundet föranstaltat tillfälle ett föredrag över ämnet: «Gå vi mot en religiös pånytt-födelse». Att den utländska gästens besök kändes som en välkommen fläkt från vidare fjärdar bevisade den stora, entusiasmerade studentskara, som fyllde Nya studenthusets festsal ända till bräddarna. Samtidigt nådde oss inbjudan till det Nordiska studentmötet i Nyborg-Strand. Budskapet härom emottogs med odelad glädje, ehuru vi genast förnummo, att resans dryga kostnader skulle tillåta endast ett fåtal att kunna deltaga deri. De trettio-fyra finnar, vilka sedan voro med om mötet, finna icke ord att uttrycka sin tillfredsställelse därmed, ity att det erbjöd i aldrig svikande samförstånd, i broderligt umgänge, i det rikhaltiga programmets djupgående innehåll, i glad humor, och framför allt, i andens enhet, över all förväntan det vad endast ett nordiskt studentmöte kan giva. Som den enda officiella finska talare i programmet, uppträdde fil. magistern Greta Langenskjöld, med en aftonbetraktelse över ämnet: Allena med Kristus.

Som redan antydts blev under året bandet med våra grannländers kristliga studentrörelser allt fastare knutet och säkert har avsaknaden av denna förening de senaste åren verkat förlammande på vårt arbete. Men arbetets avmattning har även andra orsaker. Vi grepo hösten 1918 med stora förhoppningar verket an, då universitet åter öpnades efter att ha varit stängt hela föregående år. Alltför snart erforo vi dock, att våra förhoppningar till stor del grusades. De nya studenterna voro svåra att vinna då vort sedvanliga sommarmöte hade, tillfölje av det röda upprore, inhiberats. Flere av våra aktiva medlemmar hade nödgats utebliva från huvudstaden för sin värneplikt; många gingo in i officerskolor. Ännu flere studerade hemma i landsorten för de dryga

kostnadernas skull. Vårt fäderneslands befrielse från århundradens förtryck, har dessutom väckt fosterländska intressen till liv, vilka upptaga särskilt studenterna, varjämte krigstidens praktiska materialism å andra sidan försvårar det andliga arbetet. I dessa förhållanden ha vi dock trots allt försökt arbeta för vårt stora mål: studenters vinnande för Kristus.

Våra krafter ha varit små. Medlemsantalet, som före krigets utbrott steg till över 400, nedgick under de senaste åren till ungefär 300. Sannerligen icke stor procent av hela studentkåren vars numerär är 2 400. Men vi måste taga i betraktande att icke alla de studenter vilka vi nått äro medlemmar, på grund av vår personliga basis som vilkor för medlemskap. — Vårt bibelkrets arbete har förminskats i ännu större grad än vårt medlemsantal. För 5 år sedan, då den stod som høgst, kunde vi ha 50 kretsar, varemot vi nu räkna blott 25 sådana. De manliga studenterna ha studerat Filipperbrevet med tillhjelp av baron P. Nicolays goda vägledning till brevet, de kvinliga ha följt Skovgaard-Petersens bibliska människogestalter. — Den sociala studiekretsen, som i synnerhet under upprorstiden tillvann sig livlig uppmärksamhet, upphörde mitt i høstterminen i brist på lemplig ledare. Det är dock att hoppas att det snart iståndsatta settlementet skall på nytt fästa våra studenters uppmärksamhet vid sociala spørsmål.

Såsom förut ha vi i vårt arbete lagt vikt vid bönen. Bönemöten ha föranstaltats i vår lokal varje søndagsmorgon. Då stadens buller ännu ej vidtagit, ha vi samlats för att hålla ljusets vakt särskilt över vårt Förbund och vort folk. Deltagandet i dessa möten, som letts av än den ena än den andra av våra medlemmar, har varit glädjande stort. Dessutom ha tvänne mindre bönekretsar samlats i hemmen. — En evighetsstund firade vi på våren i den närbelägna Diakonissanstaltens kyrka med gemensam nattvardsgång.

Intresset för missionen varvid en lifskraftig kristendom kanske bäst kan bedömas, är hos oss, dessvärre, ganska litet. Vår underavdelning A. F. M. F. har legat nästan helt nere. Helt få voro även de medlemmar, som besvärade sig med att åhöra fyra intressanta missionsföredrag, vilka höllos på Förbundet av Prästernas Missionsförbund.

Vårt sommarmöte, det 16de i ordningen förtjänar att bli särskilt nämnt. Det hölls $^{27}/_{6}$—$^{1}/_{7}$ 1919 i Ilmola, en om gammal odling vittnande socken å Syd-Østerbottens slätter, vilken kunde garantera uppehållet åt den stora deltagareskaran. Denna steg till inemot 500, eller likahögt som endast engång förut år 1915. Enligt vår sedvänja hade vi så mycket program att det sträckte sig från morgon till kväll varje dag. Med skäl kan man fråga om ett dylikt förfarande alltid kan anses som det lyckligaste, men vi ønskade dock intensivt använda de få mötesdagarna.

Under mötets lopp stiftades en länge påtänkt förening «Den kristliga studentrørelsens vänner», vars uppgift blir at samla f. d. medlemmar för att ekonomiskt stödja vårt Förbund. Omedelbart inskrevs 36 medlemmer. Dess ordförande blev professor M. Ruuth, samt sekreterare lektor P. Mustala. Vår förenings ekonomiska ställning under senaste läseår, var ytterst hotad, då vi föregående sommer ej haft det

sedvanliga sommarmötet, varvid vanligtvis vinterns behov tryggats. Aktiebolaget Verner Söderström donerade oss visserligen ett tusen Finska mark och en f. d. bibelkretsmedlem fru A. Puhakka likaledes ett tusen Finska mark. Under sommarmötet 1919 donerade kyrkoherden Viluksela tiotusen Finska mark och garantiteckningen under nyssnämnda möte inbragte tjugufemtusen mark, så att vår ställning nu er tryggad. Men mångdubbelt större fonder krävdes för realiserandet av en länge närd önskan om eget hus, samt en stadigvarande plats för sommarmötena någonstades i centrum av Finland.

Ett steg i ny riktning tog Förbundet under sist förflutna vinter, genom att invälja sina första hedersledamöter, Baron P. Nicolay och fru Louise av Forselles, de två älsta, mäst bemärkta personligheter i Kristliga Studentförbundets historia. Baron Nicolay har oförtrutet understött vårt arbete med sina erfarna råd, samt ofta besökt våra sommarmöten och uppträtt som föredragare och talare vid våra föredragsserier och bibeltimmar, då hans personliga, djupa övertygelse lemnat outplånliga spår i flere studentgenerationer. Fru av Forselles åter var den första, som i Finland emottog utländska arbetare inom studentrörelsen och har allt sedan dess genom sitt personliga inlägg, sina varma andraganden och sitt trofasta aldrig svikande intresse verksamt deltagit i vårt arbete, särskilt bland de kvinnliga studenterna.

Ett stort hinder i vårt arbete har varit bristen av en ordinarie resesekreterare. Då lärdomsskolorna fått nöja sig med förbundssekreterarenas besök, är naturligt, att de blivit försummade eller alltför hastigt besökta. Sålunda ha av dem inalles 30 skolor besökts i landsortsstäder och 3 i Helsingfors. Desutom leddes av de kvinnliga studenterna 12 bibelkretsar för flickor i 7 av lärdomsskolorna i Helsingfors.

Under förliden sommar kunde vi efter tvenne somrars paus åter få till stånd sommarmöten för skolungdom. Sålunda föranstaltades i Nastola socken ett lyckat möte för gossar med 70 deltagare. Ett dylikt för flickor ägde rum i Orivesi med 133 deltagare och ett svenskt möte för flickor i Grankulla med 44 deltagare. För övrigt ha dessa skolungdoms sommarmöten visat sig vara de viktigaste faktorerna för vinnande av nya studenter.

Livlig uppmärksamhet har föreningen riktat på sedlighetsarbetet inom vår unga armé. Omkring tjugo olika föredrags-tillfällen ha arrangerats här och där i landet, och ha soldaterna visat sig vara synnerligen taksamma för den kamratliga hjälp dem sålunda räckts. Sedlighetslitteratur i massa har sålts efter föredragen. Kvinliga Studenters Kristliga Förening har firat i sin egen krets flere samkväm med omväxlande program. Åtskilliga medlemmar ha deltagit i bibelkrets og söndagsskolearbete, var förutom flere varit med i socialt arbete genom att ordna föredrags- och syaftnar i olika delar av Helsingfors för unga flickor.

Svenska Studenters Kristliga Förening har inskränkt sin värksamhet för det mästa til kamratliga samkväm med diskussioner i religiösa och sociala frågor. Par gånger har gjorts exkursioner till huvudstadens omgivningar, där man hållit andaktsstunder för ortsborna. För övrigt deltager denna underavdelning i Förbundets möten, vilket efter möjligheterna tagit i beacktande de svenskspråkigas berättigade an-

språk med svenskt program. Den stora bristen på ledare gör sig isynnerhet kännbar i vårt arbete bland de svenska studenterna. Dessa, till antalet 500 inskrivna, äro kanske än mera främmanda för andliga intressen, än de finska.

Då man i stort sett betraktar vårt arbetes nuvarande läge, kan intrycket vara bra nog nedslående. Men bättre tider stunda, då våra studenter på ett nytt sätt förstå det stora och inspirerande i den Kristliga studentrörelsens lösen: Gören Jesus Konung.

11. 9. 1919.

E. Gulin.

Dette hefte

er møtested for Nordens kristne studenter (sammenlign september-heftet 1918). For hjælp til redaktionen av det takker jeg iår som ifjor Arne *Fjellbu.*

Heftet sælges i særtryk hos alle de nordiske landes studenterbevægelser. Det er slemt forsinket p. g. a. vanskelige forhold i trykkeriet.

Et rent tilfælde og ikke en norsk selvovervurdering er skyld i at de tre andre lands års-beretninger er sat som notiser, mens Fjellbus norske optrær artikel-klædt.

Disse årsberetninger er i virkeligheten fintmerkende barometre på åndelige bevægelser i vore land, og vi er særlig taknemlig for den form de har fåt iår, fri for tyngende og unødige detaljer.

Nordens kristne studenter står efter alt å dømme langt sterkere idag end for få år tilbake, mer særprægede og mer sikre i sin egen form, færdige til sammen å gå mot større opgaver.

Eivind Berggrav.